

SLOVENSKI UČITELJ

**PEDAGOŠKA REVIVA
IN GLASILO
SLOMŠKOVE DRUŽBE
V LJUBLJANI**

1 * 9 * 3 * 5

9-10

LETO XXXVI

»Slovenski Učitelj« izhaja mesečno / Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14, »Stan in dome« ob Tržaški cesti / Upravništvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6 / Naročnina znaša 50 Din / Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije, naročnino in članarino pa upravništvo / Izdajatelj in lastnik je konzorcij »Slovenskega Učitelja« / Odgovorni urednik: Fortunat Lužar / Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Ceč.

Vsebina št. 9.—10.: Učni načrti in teorija o njih. F. Lužar. — Izdelane kateheze za prvo šolsko leto. I. Kramar. — Deška predpubertetna doba. E. Deisinger. — Kje smo v kulturi. Etbin Bojc. — Umreti hočejo. Vojteh Čuš. — Beseda o sv. pismu starega zakona. I. Kramar. — Anton Slodnjak, Pregled slovenskega slovstva. Dr. M. Gorjanec. — Knjige Slovenske šolske matice za l. 1934. Et. Bojc. — Beležke. — Razglednik.

Položnica poštne hranilnice za »Slovenskega Učitelja« ima št. 11.073.

Naročnina za list znaša 50 Din, člani »Slomškove družbe« plačajo s članarino vred samo 52 Din.

II. ZVEZEK MLADINSKE KNJIŽNICE SLOMŠKOVE DRUŽBE

„Gremo v Korotan“

(Zbirka koroških spominov za mladino.) — Priredil Rudolf Wagner.

V spomin na desetletnico plebiscita na Koroškem je izdala Slomškova družba v Ljubljani knjižico za mladino o Koroški. Knjižica obsega popis slovenskega dela Koroške, njen zgodovinski pregled, popis slavnih koroških Slovencev, razne koroške pravljice in pripovedke, črtice iz življenja na Koroškem, slike o bojih za Koroško, narodne koroške pesmi in uganke. Knjižica je opremljena z lepimi slikami in ilustracijami. Dobro bo knjiga služila zlasti pri pouku zemljepisa, zgodovine in narodnega jezika. Zato v vse šolarske in učiteljske knjižnice, pa tudi mladini jo poklonite kot darilo. Naslov knjige je iz pesmi A. Č.: V Korotan, katero je uglasbil monsignor profesor Stanko Premrl. Dobiva se v vseh knjigarnah, kjer je cena Din 20.—.

Kot I. zvezek Mladinske knjižnice Slomškove družbe je izšla Bevkova knjižica »Pastirčki pri kresu in plesu«. Knjižico je ilustriral Fr. Kralj. Dobi se še nekaj izvodov po 5 Din. — Položnica »Slomškova družba, knjižnica«, št. 15.824.

Slovenska kuharica. Spisala S. M. Felicita Kalinšek. Osmo, izpopolnjena in pomnožena izdaja. Strani 728, 34 barvanih tabel, mnogo ilustracij v besedilu. vezava v celo platno. Založila in izdala Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani, 1935. Cena 160 Din.

Po dolgoletnih izkušnjah in preizkušnjah je S. M. Felicita Kalinšek svojo veliko Kuharico vnovič spopolnila in predelala. Ta izdaja je sedaj osma, kar pomeni za slovenske razmere več kakor še tako gostobesedna reklama. Odlčna in priznana avtorica je strnila vsa stara in najnovejša dognanja kuhinjske umetnosti. Snov je obdelala nad vse pregledno, izbira receptov in navodil je silno bogata. Lahko rečemo, da je to najpopolnejše delo te vrste, kar jih Slovenci imamo. Več kakor vse drugo pa pove dejstvo, da se je sedmi natisk te knjige prodal v 12.000 izvodih in da je knjiga šla doslej že v nad 100.000 izvodih med slovenske gospodinje. Knjiga je tega uspeha tudi vredna, zato jo toplo priporočamo.

SLOVENSKI UČITELJ

Štev. 9-10

Leto XXXVI

Ljubljana, dne 1. novembra 1935

PEDAGOŠKA REVIVA IN GLASILO SLOMŠKOVE DRUŽBE

F. Lužar

Učni načrti in teorija o njih

Že zadnjič sem napisal nekaj odstavkov o učnih načrtih in to bolj po lastnih mislih in iz lastnih izkušenj. Predmet o učnih načrtih me je napotil, da sem pregledal še tuja mnenja, posebno pri nemških pedagogih, na katere se vedno šolniki od drugod radi ozirajo. Tako je napisal znani G. Kerschesteiner »Betrachtungen über die Theorie des Lehrplans« (2. izdaja leta 1901). Nadalje Dörpfeld »Grundlinien einer Theorie des Lehrplans« in še več drugih pisateljev. Smernice iz vseh so zbrane v knjigi »Lexikon der Pädagogik der Gegenwart«, ki jo je izdal »Nemški institut za znanstveno pedagogiko« v Münstru (Westfalen) l. 1932. V 2. zvezku, na strani 233, je postavljeno poglavje o teoriji za učne načrte. Ker je opaziti, da mnogokje še prav plehko pojmujejo, kako je z učnimi načrti, sem se namenil podati nekaj navodil iz tega zbornika.

Izobraževalno delo v šolah je v bistvu načrtno delo. To potrebuje premišljenih ciljev, razumni izbor izobraževalnih dobrin in organične razporeditve v učnem redu. Izobrazba je živ proces, ki ima svoje pogoje. Učni načrt ima vedno v sebi nevarnost šablone in nasilnost nad življenjem. Taki ugovori veljajo očitno načrtom, ki predpisujejo le trdo snov, ne pa gibljivim učnim načrtom s smotri, ki lahko primerno zadoščajo zahtevam individualne prostosti. Prevelika svoboda učnih načrtov pa zopet nasprotuje šolskemu ustroju, ker občutno moti vzgojo in praktično nalogo šole ter bi pri menjavanju učnega osebja škodovala enotnosti in kontinuiteti izobrazbe. — Učni načrti so opravičeni. Raznim zahtevam, ki se stavijo za učni načrt, ne more načrt nikoli končno in vselej ustreči. Učni načrt je po svojem bistvu premenljiv in le individualno porabljen. Njegove postavke se ne menjavajo samo v toku duševnega razvoja, one so različne celo od kraja do kraja, od primera do primera. Iz teh vzrokov se danes vedno bolj uveljavljajo okvirni načrti ali načrti s smernicami, namesto normativnih. Okvirni načrti podajajo cilje, ki se naj dosežejo, opišejo učno snov ali jo pa le očrtajo v neobveznih vzgledih. Na podlagi takih smernic izdelava krajevno učiteljstvo individualen ali krajevni učni načrt, a ta je potem podlaga za razvrstitev učne tvarine ali letni učni načrt za posamezne razrede. Na ta način pride pri učnih načrtih do pomena prostost (svoboda) in obveznost. — Vsak učni načrt izvira iz nekega sistema

učnih vsebin, ki so v neki dobi dobrina gotove šolske oblike. Z menjavo učnega načrta prihaja tudi menjava učne izobrazbe, a dostikrat se to komaj opazi. Vendar zahteva vsak učni načrt nekaj nespremenljivega. On naj služi večni ideji človeške izobrazbe, ki zahteva kot taka splošno veljaven sistem vsemogočih učnih načrtov. — V nekdanji začetni dobi človeške izobrazbe niso poznali učnih načrtov. Manjkala je neka avtoritetna ali oblastvena potrditev izobraževalnega dela. Oblikovanje sistema za pouk je bilo prepuščeno živi tradiciji šole. Pri starih Grkih so veljale posamezne »šole« kot predstave nekega načrta. V teku stoletij je nastal učni načrt kot posebno izdelan ali določen red šole. Leta 1642 je bil »Gothaischer Schulmethodus« poseben vzorec novih reform v načrtih. V dobi »prosvitljene pedagogike« so posamezni deželni gospodje kar strastno napravljali učne načrte. Nešteto osnutkov in predlogov se jim je vsiljevalo v 18. stoletju iz raznih »Schulordnung«, katerim je dal podlago J. v. Felbiger. Osnovno šolstvo na Pruskem je imelo »Regulative« (1854), potem »Allgemeine Bestimmungen« (1872) in sedaj namesto prejšnjega samo »Richtlinien« (1921/22). Misel okvirnih učnih načrtov je torej prišla do zmage. Še bolj kakor osnovna šola se je v zadnjih generacijah razburjala z borbami za učne načrte srednja šola. — Do srede 18. stoletja so bili šolski načrti progresivno postavljeni, t. j. da se je učilo od ene skupine učne snovi do naslednje, kakor je bil urejen sestav ali razpored kake knjige. Razredi so veljali po učni snovi in nikoli po starosti. Pozneje je prišla koncentrična razporeditev tvarine in so nastopili starostni razredi namesto samo snovnih. Nič več ne nosita en predmet ali ena snov pouk; poljubno število predmetov gre drug poleg drugega. Ta princip je sicer že Komensky razvijal, a je prišel šele v 18. stoletju do popolne veljave. Tu je pa tudi prišla druga neskladnost, da se je začelo število predmetov zelo množiti in s tem kvariti njih notranja struktura. Zaradi koncentracije se je pa začelo učne predmete krčiti in trgati, ker se je poudarjalo, da se lažje vrši ponavljanje. Zasluga Zillerjeve didaktike je bila, da je začela boj proti zlorabi koncentričnih krogov. Ako se nepravilno uporabljajo, slabijo zanimanje in izobraževalni vpliv pouka. Vendar pa je ostala koncentracijska razvrstitev pouka do današnjih dni nekaj samoumevnega. Dvomljivo je vse postalo z idejo strnjene pouka (Gesamttunterricht), ki so jo sicer že od nekdanj naznanjali, a je prišla v bistvu šele v zadnjem času do spoznanja. — Več principov je tedaj na izbero za učne načrte in je vse odvisno od strukture učnih dobrin in od posebnih ciljev pouka, kako naj se vse razvrsti. Težkoča je v tem, da je treba najti one važne življenjske enote, ki dajo obsežno izobraževalno dobrino. Koncentrični krogi se priporočajo za predmete, ki slonijo na sistemu, torej jezikovni pouk, računstvo i. dr. Predmeti, katerih vsebina je po naravi časovna (zgodovina) ali prostorninska (zemljepisje), morajo biti progresivno urejeni. Paziti je, da preveliko ponavljanje enakega ne ubija zanimanja za vse. Verouk kot sistem in zgodovina, prirodoznanstvo kot

sistem in življenjska skupnost, zahtevata zvezo med progresivnim in koncentracijskim načelom. — Vsaka posameznost razporeditve po načrtu se mora prilegati celoti otroškega duševnega razvoja. Načelo je od lažjega do težjega, veliki skoki v učnih načrtih se ne dajo opravičiti.

I. Kramar

Izdelane kateheze za prvo šolsko leto

Uvod.

Dragi otroci! Tudi vi ste toliko stari, da morate v šolo hoditi ter se učiti. Marsikaj lepega in koristnega se boste učili v šoli, kakor brati, računati, pisati in drugih koristnih predmetov. Najlepši in najpotrebnejši je pa verouk, ki se ga boste učili v šoli. Ker se boste torej, otroci, učili tako lepih in potrebnih reči, zato morate radi in redno hoditi v šolo, pazljivo v šoli poslušati nauke ter učitelje ubogati. Tudi snažni morate hoditi v šolo. Biti morate spodobno oblečeni, lepo umiti, nohti porezani, dečki ostrizeni, deklice počesane. Pa se ne boste samo učili v šoli in ubogali, ampak tudi pobožno molili, krščansko pozdravljali in v cerkev k sv. maši in krščanskemu nauku hodili. Najprej vas bom učil pravilno se pokrižati in pozdravljati s krščanskim pozdravom: »Hvaljen Jezus!«

Katehet napravi sam bogoslovno pravilno križ ter nato z vsakim posameznim učencem. S ponavljavci v razredu začne, ker so že vajeni. O vsem tem mora katehet večkrat govoriti ter nauke ponavljati. Pred vsako veroučno uro in po njej naj z otroki moli primerno molitev, kakor si katehet zamisli; morda pred poukom daljšo, po pouku pa krajšo molitev. Pred molitvijo je treba nekoliko počakati, da se otroci zberó. Katehet naj rabi tudi kredo in tablo, kjerkoli more. Križ naj nariše in napravi na tablo, da bodo učenci videli, kakšen mora biti križ: †.

Božje bivanje in presv. Trojica.

Danes vam bom govoril o Bogu. Bog je, biva tako resnično, kakor biva kamenje, rastline, živali, človek. Vse te in druge stvari so od Boga, ker nobena reč ne postane sama od sebe. Bog pa je eden, ker najvišje bitje, kar je Bog, je samo eno. Pa Bog je v treh osebah. Tudi vsak izmed vas, otroci, je oseba, toda človeška oseba, v Bogu so pa tri božje osebe, ki je vsaka pravi Bog, vendar niso trije bogovi, ampak le en Bog. Prva božja oseba je Oče, druga Sin, tretja Sv. Duh. Skupaj se imenujejo presveta Trojica. Tri božje osebe imenujemo, ko se pokrižamo in ko izrekamo hvalnico na koncu molitve. Zato, otroci, spoštljivo delajte križ, glavo priklonite, ko izrekate hvalnico! Da je en Bog v treh božjih osebah, je verska skrivnost, ki je ne moremo popolnoma razumeti, saj je še sveti Avguštin ni razumel, četudi je bil zelo učen. Verovati jo pa moramo, ker jo je sam Bog razodel, povedal.

Nauk o presv. Trojici pojasni katehet s primerami iz narave. Na tablo nariše drevo: korenine, deblo, veje, vse skupaj je le eno drevo. Nariše solnce: žarki, svetloba, toplota, vse skupja le eno solnce. Kar ostane še časa, ponavlja z učenci učno snov prejšnje ure.

Božje lastnosti.

Dosedaj sem govoril, otroci, o Bogu, ki je v treh božjih osebah. Povedati pa vam moram, da je Bog duh, ki nima glave, rok in nog, kakor jih vi imate, zato Boga ne vidimo. Bog je tudi večen, vse tri božje osebe so enako stare, so od vekomaj. Vaš oče in vaša mati sta starejša kakor ste vi otroci, ker so prišli prej na svet kakor pa vi. Pri Bogu pa ni starosti. Nobena božja oseba ni bila prej kakor druga. Vse tri so od vekomaj.

Ker je Bog duh in večen, je tudi od nekdanj povsod pričujoč in vseveden. Bog ni samo v nebesih, ampak tudi na zemlji na vsakem kraju. Vi otroci niste hkrati na vsakem kraju. Sedaj ste v šoli, doma pa ne, kadar ste pa doma, pa niste v šoli. Bog pa je hkrati na vsakem kraju. Naštejte mi nekatere kraje, kjer je Bog pričujoč! Ker je Bog povsod pričujoč, zato vse vidi in vse ve, tudi naše misli vidi. Zato otroci, radi ubogajte in pobožno molite, greha in slabe tovarišije se pa bojte! Vedno mislite, da vas Bog vidi. Ako boste pridni, boste srečni na tem svetu ter slednjič prišli k Bogu v nebesa, ako boste pa hudobni, boste nesrečni na tem svetu, slednjič pa boste vrženi v peklenško trpljenje.

Bog je tudi vsemogočen. Tudi nekateri ljudje so mogočni, kakor kralj, sv. oče papež, toda tako mogočni niso, kakor je Bog, ki je vsemogočen, vse more storiti. In vse tri božje osebe so vsemogočne, ker je vsaka pravi Bog.

Za prvence je dovolj, da jim katehet razloži le nekaj glavnih božjih lastnosti. Na podlagi filozofije in dogmatike bo katehet znal na kratko razložiti pojem glavnih božjih lastnosti. Ta nauk je pač najtežji, zato je potrebna velika previdnost. Kjerkoli je mogoče, naj se katehet poslužuje nazornega nauka. V šoli ima vse pripomočke: kredo, tablo, biblične in liturgične slike, kakor bo pozneje razvidno. Katehet naj bo iznajdljiv, da bo vsako leto kaj novega dodal k svoji razlagi, da bo nauk zanimiv zanj in za učence. Zato naj čita vedno kaj tozadevne literature.

Stvarjenje sveta.

Dragi otroci! Govoril sem vam že, da je en Bog v treh božjih osebah, da je Bog zgolj duh, povsod pričujoč, vseveden, večen in vsemogočen. Božjo vsemogočnost pa najbolj spoznamo, ker je Bog vse ustvaril iz nič. Če pogledamo kvišku, vidimo nebo. Za nebom so nebesa, ki jih ne vidimo. Na nebu so solnce, luna in zvezde. Solnce greje in sveti podnevi, luna in zvezde svetijo ponoči. Solnce je mnogo večje nego naša zemlja, zdi se pa nam majhno, ker je daleč od nas. Solnce, luno in zvezde je ustvaril Bog. Kako je mogočen! Vsemogočen je, vse more. Solnce je Bog postavil ravno na pravo mesto. Ko bi bilo bliže naši zemlji, bi vse zgorelo, ko bi bilo bolj oddaljeno od naše zemlje, bi vse zmrznilo. Kako je Bog tudi moder! Neskončno moder je. Kraj, kjer živimo, se imenuje zemlja. Tudi to je Bog ustvaril. Na zemlji pa je ustvaril rudnine, rastline, živali in človeka. Ustvaril pa je nebo in zemljo in vse, kar je na nebu in kar je na zemlji, sebi v slavo in nam v korist. Kako je Bog dober! Neskončno dober je. Zato mu moramo biti hvaležni za velike dobrote. Hva-

ležni mu boste, otroci, posebno s tem, ako boste pridni in ubogljivi, ako boste pobožno molili pred jedjo in po jedi. Tudi staršem in njihovim namestnikom morate biti hvaležni, ker vam jih je sam Bog dal, da vam dobrote izkazujejo. Ko zjutraj, opoldne in zvečer jeste, spomnite se, dragi otroci, koliko truda je bilo treba, preden so vse jedi prišle na mizo.

Hvaležni torej morate biti predvsem Bogu, ki je vse te reči ustvaril, hvaležni pa tudi staršem in rediteljem, ki vam namesto Boga dajejo hrano, obleko in stanovanje. Hvaležni jim pa boste, ako jih boste ubogali in zanje molili.

Ker je Bog vsemočoven, bi bil lahko vse stvari ustvaril v enem trenutku. Pa jih ni, ampak polagoma, eno za drugo, v šestih dneh ali dobah.

Po taki razlagi se razvijajo nove božje lastnosti: Bog je neskončno moder, neskončno dobrotljiv itd. Katehet vpraša učence, katere rudnine, rastline, živali poznajo. Pri rastlinah naj ločijo koristne, zdravilne in škodljive. Pri živalih pa domače, divje in strupene. Otroci bodo živahno odgovarjali, da bo ura zelo zanimiva. Opozori jih, da je vse to Bog ustvaril. Vpraša jih, kaj jedo in pijo, tako bo prišel do spoznanja, da otroci morda preveč mesa jedo, kar je za otrokovo rast in telesni razvoj škodljivo. Opozori jih, naj jedo rastlinske jedi in mnogo sadja, krompir, močnate jedi, kruh, mleko; kaša je otročja paša, tako in podobno, kakor katehet zna. Morda bo zvedel, da otroci pijejo čaj z žganjem, vino, pivo. Pri tem naj jih strogo opomni, da bodo postali bolni ter zgodaj umrli, ako bodo pili alkoholne pijače, ki so strup. Njih pijača naj je mleko, sadna in navadna voda, da bodo zdravi in razumni. Otroke vpraša, če pred jedjo molijo in kaj molijo. Če je katehet obenem dušni pastir, naj pri nauku za matere in žene v tem smislu govori o telesni in dušni vzgoji otrok.

(Dalje.)

Ema Deisinger

Deška predpubertetna doba

(od 11. do 14. leta)

(Dalje.)

c) Etično čuvstvovanje.

Tisto tesno občestvo, ki veže dečke enega razreda med seboj, je možno samo v šolskih letih.

V dinamičnosti deškega prometejskega hrepenenja po udejstvovanju fizičnih sil često izgube ravnotežje med moralo, kakršno nalaga njihov razredni kolektiv in med disciplinskimi predpisi šole. Deček z močno napadalnimi instinkti zaslovi kmalu v razredu kot pretepač, njegova bojevitost išče zunanje priznanje junaštva, njegova širokoustna bahavost je zgrajena na tisti deški občudovanjazeljnosti, ki rodi vse druge napake te razvojne dobe, kakor laž, hvalisanje, nasilnost, sebičnost itd.

L a ž v tej predpubertetni dobi dečkov ima že svojo preteklost v tisti rahli in nežni psihičnosti prve otroške dobe, ko otrok še nima namena varati, pač pa iz nagona s a m o o b r a m b e izreka negativne trditve. Najtežja oblika negativne trditve, ki izvira iz brambnega nagona otroka, ki je ubil n. pr. kozarec, pa iz bojzani pred kaznijo zanika krivdo, je kal za pravo pristno laž.

Otrok predšolske dobe kaže čudovito vživetje v predmete svojih želja in postaja kaj lahko žrtev svoje domišljije. Njegove izpovedi nastajajo iz bogastva njegove fantazijske moči, ne pa iz njegove intelektualne spoznave.

Otrok daje svoji bujni domišljiji vedno novega odtoka in zato se njegov pravljični svet verno odzrcalja v realni istinitosti in odmeva v njegovih izpovedbah.

Prava laž pa je defekt v etičnem čuvstvovanju. Laž je zavestno napačna izpovedba z motivom, koga prevariti in doseči neki določen namen.

Otrokovo srce pa je na široko odprto vsem vplivom njegove okolice, zaradi česar na lahek način prodirajo vanj zli vplivi te okolice, katerim vplivom dete v svoji nezkušenosti brez odpora podlega. V svobodo čistega ozračja otroškega srca že vpada hinavščina, ki probuja v otroku prve kali pristne laži. Povodi za hinavščino so različni: bodisi da starši premalo razumejo otrokovo psiho in otrokove potrebe ter ga za vsako malenkost kaznujejo, bodisi da ga preveč mehkužijo in mu sugerirajo svoja čutila. Strah pred kaznijo je najčešče vzrok, da skuša otrok dejanje kako prikriti in si z lažjo pomagati. Tu tiči najvažnejša naloga otrokovega pravilnega duševnega oblikovanja.

Otrok, ki se razvija pod vplivom doma ter njegovega neblagodejnega okolja, je češče ujet v neskladje svojih vzgojiteljev. Fantastični laži kot napaki te otroške dobe se pridružuje še egoistična laž; otrok tedaj že čuti, da je govoril neresnico. Ta laž je škodljiva dedščina napačne domače vzgoje, socialnih razmer in miljeja. Njegov najbolj notranji glas (vest), ki že v otroku čuva področje njegove psiho-duhovnosti, mu pomenljivo očita laž kot greh. Otrok je po prvi taki laži rahlo vznemirjen, zbežan, se čuti notranje nečistega, toda pogosto lažanje kmalu pregazi v njem to nežno notranjo občutljivost, nakopičene laži postajajo že usedlina razvade. Otrok postane lažnik iz navade.

Otroci siromašnih slojev so v lažnivosti bolj zastopani nego otroci bogatejših slojev, ker so otroci siromašnih slojev češče pod slabšim vplivom svoje okolice ter jih često celo lastni starši sami iz utilitarističnih nagibov navajajo k laži ali morda celo silijo k beračenju. Starši, ki navajajo otroka k laži in beračenju, ga nasilno učijo v edoma oddaljevati se od resnice, da bi z lažnimi izpovedbami vzbujal usmiljenje v mimoidočih. Takí starši otroka zlobno tirajo v moralno mahedravost in popačenost.

Predpubertetik kot nezrel fantič živi le občnosti, kajti njegova osebnost se še ni izoblikovala v samosvoj lik. Zato so njegove misli docela vzete iz skupnega inventarja splošnosti njegove okolice. Iz te občne poti ga njegov gon po zagonu in dejavnosti sili k hvalisanju in širokoustenju, da bi se ponašal pred drugimi dečki z očarljivimi dejanji, da se tako povzpne iz obče povprečnosti do zavidanja vredne romantične veličasti.

V ta okvir spadajo vse te predpubertetnikove laži, porojene iz lakotne ničemurnosti in sestavljene iz niza deških iluzij po pomembnosti, ugledu,

moči in gospodstvu. V tej perspektivi izzvenevajo tudi njegova nadrealistična pretiravanja dogodkov in stvari. Ta romantična častihlepnost dečkov te dobe krije v sebi največjo opasnost za splošno lažnivost dečkov.

Iz konfabulacijske razpoloženosti se rode takozv. p o t e g a v š č i n e , ki skrivajo v sebi posebno veselo občutje dečka, če je koča prevaral in če se mu je posrečilo koča podrediti svoji predramljeni oblastizeljnosti.

Podlaga teh potegavščin je naivno veselje otroka nad lastnim fabuliranjem, ko mu pride do zavesti, kolik svet lahko zgradi s svojo besedno igrivostjo in iz predstav svoje domišljije.

Predpubertetni triumfira, če se mu je posrečilo zlasti odrasle tako preveriti, da nasedejo njegovim izmišljotinam (1. april).

Manj običajne so pri teh dečkih šolske n e k o l e g i j a l n e l a ž i , ki izvirajo iz zavisti, ljubosumnosti in očitne nenaklonjenosti do kakega šolskega druga. Deček noče n. pr. tovarišu posoditi knjige, nalog, da jih tovariš prepíše, peresnika i. dr.

Bolj pogoste so pri dečkih še p r i l o ž n o s t n e k o r i s t o l o v n e l a ž i , s katerimi si skuša deček v šoli pomagati, da bi ne dobil slabe ocene, ako je prišel nepripravljen v šolo. Te laži se češče tako udomačijo v dečku, da ne čuti nobene krivde ali sramu, ako se mu z lažjo posreči preslepiti svoje učitelje v šoli.

Učitelj ne sme biti v šoli preveč trdosrčen, nedostopen in malenkosten, ampak mora biti potrpežljiv pomočnik in vzgojitelj mladine v boju zoper laž, ki razume strah mladine pred slabo oceno, sicer nastane v razredu napeto ozračje laži, hinavstva in sleparstva.

Ako učitelj zabrenka na njihovo občutljivo častiljubje ter viteškost, bo kmalu našel v razredu dečke, ki bodo priznavali čast in veljavo resnici, govorili resnico tudi tedaj, kadar jim preti huda kazen. Tako ponašanje pogumnih dečkov bi vzbudilo v razredu nemalo občudovanja; resnicoljubnost si kmalu izkrči pot tudi v srcih drugih npravstveno povprečnih dečkov.

Šola je dečku nekaj b r e z o s e b n e g a , zato ji ne izkazuje nobenih vzvišenih odnosov. Priložnostne laži in goljufije ne čutijo zatorej dečki v šoli kot grešne, temveč kot nekaj povsem dovoljenega, kar jim narekuje tudi njihova študentska morala.

Podroben pregled teh udomačenih priložnostnih laži v šoli nudi zanimivo sliko: Več učencev je krivotvorilo šolska opravičila in navajalo napačen vzrok izostanka, drugi so zopet krivotvorili podpise v dijaških knjižicah in potrdilih ali popravili red v šolskih zvezkih, drugi so zopet ustno lagali v šoli zaradi nepripravljenosti ali pa se skušali doma z lažjo oprati zaradi slabe ocene v šoli itd. Dogodili so se primeri, ko si je učenec v dijaško knjižico kar sam napisal novo oceno, ko je v semestru padel, podpisal razrednika in se s krivotvorjeno knjižico skušal vpisati na drugem zavodu.

Duševnost dečkov se nam v šoli pokaže v čudni moralni brezbriznosti. Dečkovo brezosebno razmerje do šole je nekaka geneza k laži in prevari,

katere se za časa svojega šolskega življenja prav često poslužuje. Ako stoji za brezosebni pojmom »šola« močna osebnost učitelja-vzgojitelja, ob katerem edinem more mladina individualno duševno rasti, kajti le ob nečem osebnim in individualnim se mladina skuša moralno opreti, tedaj je voljna iz svojega osebnega ponosa ne posluževati se laži in goljufij.

Ernest L a v i s s e, ravnatelj višje srednje šole v Franciji, je nedavno izdal S. O. S.-klic na francosko javnost zaradi strašno razširjenih laži in goljufij mladine v šoli. »Mi smo ustanovili na tisoče šol, toda pozabili smo na vzgojo!« »Vnanje mere ne zadostujejo, da bi izpremenili človeka tudi notranje.«¹

Laž in goljufija, ki se bohotita v šoli, sta najbolj značilni boleznii sodobne šolske mladine. Priložnostne šolske laži dobivajo svoj pomen tudi v izvenšolskem življenju te mladine, kakor hitro se ji namreč poraja potreba z lažjo doseči kako gotovo korist. Tako je postala laž bolezenski simptom sedanjega modernega družabnega življenja, ki je rodila tudi Stawiskega in Stawiskoviče.

Čim se deček navadi slepariti, goljufati in se lagati v šoli, in to po nekem tihem, vzajemnem sporazumu šolskih drugov v razredu, torej po nekem nenapisanem moralnem kodeksu te mladine, po katerem je vse to dovoljeno, potem tudi kot odrasel mož ne bo preveč tenkovesten glede državne imovine in uradnega poslovanja, ker bo smatral državo prav tako za nekaj brezosebnega kot prej šolo, ki je morala služiti marsikaterim njegovim skrivnim egoističnim interesom. — Šola, ki je le učilnica, postane nehote učencem zarezališče laži, goljufij in prevar; ona rodi kasnejše velegoljufe, prefrigane, velepotezne tatove, podkupljive in nezanesljive uradnike, ameriške gangsterje in neznosne materijaliste in sebičneže, krivoprisežnike, izsiljevalce in izdajalce vsakršne vrste.

Upravičeno se zatorej Lavissee obrača s S. O. S.-klicem na francosko javnost, obtožujoč današnjo šolsko mladino najbolj koruptnih laži, goljufij in sleparij. Čim bolj je šola postala mladini le učilnica in ne vzgojevalnica, brez etičnega vzgojnega cilja, tem bolj rafinirano se mladina poslužuje vsakojakih sleparij, goljufij in laži, da ji ne pridejo na sled. Potreba etične, versko-nravne vzgoje in z njo zvezane srčne izobrazbe je od dne do dne nujnejša.

Perspektiva materijalnih interesov deške predpubertetne mladine je ogromna. Rajši laž, nego žrtev, kazni, trud in delo je mnogim sebičnežem le »zahteva gole predmetnosti in realne vsakdanjosti.«

Značilna je nadalje za to predpubertetno dobo deške mladine tudi obča brezčutnost dečkov. Duševna fiziognomija teh dečkov ni samo brezčutnost, ampak tudi grobost, neusmiljenost in surovost.

(Dalje.)

¹ V originalu: Nous avons créé des milliers d'école, mais nous avons oublié l'éducation!« »Mesures extérieures ne suffisent pour changer l'homme intérieurement.«

Etbin Bojc

Kje smo v kulturi

(Konec.)

Zaradi prej navedenih notranjih zakonitosti kulture bi se moral i vsak objektivni »pristaš« in razumnik te ali one omenjenih ali ne-omenjenih kulturnih smeri vsak čas zavedati, da ima vsaka kulturna smer svojo važno razvojno vlogo, ki so ji določene meje in možnosti, v katerih nastopa s svojim časovnim okoljem in s svojo kulturno vsebino. Vsaj nekateri vodilni in odločujoči izobraženci bi morali spoznati tako objektivno sliko kulturne dinamičnosti gibanj in nihanj, da bi se znali izogniti včasih prav grobim in nizkotnim oblikam v neprestanem kulturnem boju vsakega naroda, ki dostikrat v pretirani meri in po nepotrebnem tratijo dragocene kulturne energije. Seveda se je nasplošno težko osvoboditi iz teh časovnih silnic in jih premagati; to zavisi končno od kulturnega spoznanja in izobrazbe določene dobe ter od duhovnega stanja izobraženstva pri vsakem narodu, ki ga vodi, vzgaja in predstavlja.

Vse te tri smeri, ki imajo svojo važno vlogo v kulturi, kakor se nam ta prikazuje iz sodobnega njenega stanja, pa se pokažejo — kakor na posamezniku — i na ravnini narodne kulture kot posebnem sociološkem organizmu, ki poganja in raste v živem okviru občečloveške kulture. Če smo rekli o posamezniku, da je po svoji dedni obremenjenosti, starostni stopnji in zavisnosti od sočasnega duhovnega okolja bolj nagnjen k eni ali drugi omenjenih smeri, moremo to trditi tudi o narodu in njegovi kulturi, kakor bi našli iste ali vsaj podobne zakonitosti i v tkzv. plemenski in rasni kulturi.

Nasplošno pa spoznamo že iz dosedanje kulturne zgodovine, da človeški duh in človekovo spoznanje le počasi, vendar pa postopoma napreduje v svojih naravnih ali socioloških kulturnih okvirih zaradi neizogibne snovno-biološke mase, iz katere se sprošča in na kateri se gradi. Zanimivo je namreč tudi, da je z duhovnim dozorevanjem tako pri človeku posamezniku kot narodu ali rasi v nujni zvezi i snovno-biološko propadanje (primerjaj upadanje plodnosti bele rase!). Ta zakonitost v razmerju med telesnostjo in duhovnostjo pa še ni dognana niti s fiziološko-evgenskega niti s psihološkega stališča, čeprav postaja usodna tako za življenje vsakega posameznika, kakor naroda in rasne (n. pr. evropske) kulture. Tu gre za neko »stalagmitno« rast in prodiranja iz biološko-snovnih osnov k občeveljavnim duhovnim vrednotam — z ene strani — ter v skrivnostni stičnosti (»konvergenčno«) s tem za nekako »stalaktitno« vplivanje duhovnega sveta nazaj na zemsko človeško kulturo pri njenem stremljenju k dobremu, lepemu in resničnemu.

Vsi doživljamo, kako težko najdemo zdaj pa zdaj bolj ali manj uspešno iz svojega, tesno na časovno in narodno okolje navezanega

življenja pot do duhovne, objektivne miselnosti in kako ostaja naša sodba prečesto — kljub vsemu prizadevanju — le enostranska (relativna) in osebna. Nič čudnega torej, če se oni, ki se radi opirajo le na razumske razloge (značilni del današnjega razumništva!), izneverijo in bore proti vsakršni metafiziki, smatrajoč vse višje duhovno stremljenje za »opij«, ki »usušnjuje neuko maso«. Ne pomislijo pa pri tem nič, da zgolj človeški razum in razumsko spoznanje še zdaleka ne zadošča polnemu življenju človeka, ki se s Hamletom zaveda, da »stvari je več na zemlji in v nebesih, ko šolska naša si modrost jih sanja«. Tudi velja, da praktične udejstvitve spoznanjem v človeški zgodovini dostikrat šele mnogo kasneje sledijo in da duhovno prizadevanje trenutno nikdar ne pokaže tistega konkretnega rezultata, ki bi ga nekateri kratkogledneži in nestrpneži radi vselej takoj zagledali in otipali.

Nedvomno čaka velika sodobna naloga prav zavedno krščansko razumništvo, da te motnje v sodobni kulturi odpravimo, da votle in neskladne zvoke na novo se porajajočih smeri uberemo in usmerimo v življenjsko skladje, po katerem kliče danes človeštvo v največji bedi. Zdi se namreč, da bo prvi nastop te nove sociološke kulturne smeri, ki se pojavlja, šel radikalno svojo pot zgolj naravne in torej snovne človeške etike, ki pa sploh ni etika duhovnih pravcev, temelječih na notranjem samopremaganju posameznega človeka. Ker je moralo priti do te skrajne tostranske in zgolj snovne graditve kulture pod geslom »socializacije« človeka, je verjetno, da bi ta časovna miselnost mogla zadobiti v bodočnosti veljavo na škodo in zastranitev vsega duhovno-kulturnega napredka v najhujšem odporu do krščanske kulture. Mislim tu na svetovno nazorno trenje, ki lahko dovede do zmešnjav in razruši temelje tradicionalne zapadnoevropske kulture, katera se je sicer res v svoji dosedanji rasti preveč pogansko izživljala (Gandi!) pod več ali manj le bolj vnanje nadetim plaščem krščanstva. Iz te zmede — ki pa bi bila nedvomno le prehodnega značaja, čeprav lahko traja dalje kot si mislimo v bodočnost — bo edina rešitev spet v resnično zaživljenem krščanstvu in dejanskem izpolnjevanju božjih zapovedi ter poglavitne o ljubezni do bližnjega v vsakdanjem praktičnem zasebnem kot javnem življenju povprečnega posameznika v pravcu, ki nam ga je pred tisočletjima pokazal Kristus — duhovni Adam, a se vedno znova rodi med nami in nas kliče v svojo Cerkev. V bolečinah in blodnih izkušnjah dosedanje kulture nosi namreč krščanstvo še vedno živo poslanstvo in brodolomi zgolj snovno usmerjenega človeka in njegovega »družbenega reda« bodo slejkoprej, ko se dopolni čas, pokazali sami po ovinkih izkušenj končno človeštvu edino pravo srečo in zveličanje v naukih krščanstva in njih sproedbi v življenje. Takrat pa bo dovršena tudi človekova duhovna rast in uveljavljen duhovni individualizem, ki se danes zametuje skupno s snovnim v isti sapi vsled nedoumevanja duhovnih vrednot, se bo po vseh stopnjah kulturno-vrednotne rasti v čudovito lepem skladju zlil z občeveljavnimi načeli božje kulture.

Družinska pedagogika

Vojteh Čuš

Umreti hočejo

I.

Pisatelj Pregelj je napisal knjigo: Umreti nočejo! O narodih, ki vedno bolj omejujejo število rojstev, pa moremo reči: umreti hočejo! Izginiti hočejo s površja zemlje!

Ne vojske in ne bolezni, ne druge šibe božje niso uničile slavne in mogočne narode in države, kakor: Babilonce, Egipčane, Arabce, Grke, Rimljane — sami so se uničili ti narodi, prostovoljen samoumor so izvršili! Izumrli so zaradi greha proti življenju, zaradi bele kuge!

Na isto pot so se podali moderni narodi, in zadela jih bo — če se ne izpametujejo — ista usoda! Kaj vse to briga pedagoško revijo? O, brezdvomno jo briga! Saj če ni otrok, koga naj bi pedagogi učili in vzgajali? In danes dejansko že pišejo o praznih šolskih klopih. Šolske klopi, učilnice, cele šole ostajajo prazne — ker ni otrok! Na Dunaju bodo s šolskim letom 1935/36 zaprli d e v e t šol, ker ni otrok! Kako nepopisno žalosten mora biti pogled na te prazne šolske klopi, na te prazne učilnice, na te prazne šole, v katerih se ne razlegajo več veseli in živahni glasovi otrok, šole, v katerih je vse tiho in mrtvo kakor na pokopališču! In kam so izginiti otroci? Ali jih je pobrala kuga, ali glad, ali jih je pomoril meč? Dà, dà, pobrala jih je bela kuga, pomoril jih je meč novodobnega Herodeža!

Toda pri Slovencih to vprašanje mogoče še ni aktualno? O, je aktualno, žal, in še prav zelo! Tudi po slovenskih mestih, trgih in vaseh že razsaja bela kuga! Predvsem pa je bolna na tej kugi, težko bolna — Ljubljana! L. 1934 se je rodilo v Ljubljani 2026 otrok; od teh je bilo 73 mrtvorojenih. Matere-domačinke so rodile samo 611 otrok. Torej je prišlo na 1000 prebivalcev samo 10,18 rojstev! To je strahotno nizka številka! Le oglejmo si velika svetovna mesta, ki so na glasu, da rodijo malo otrok. L. 1913 se je rodilo na 1000 prebivalcev: v Parizu 17,8; v Njujorku 26,7; v Londonu 24,5; v Petrogradu 26,6 otrok. L. 1920 se je rodilo na 1000 prebivalcev: v Parizu 15,1; v Njujorku 22,2; v Londonu 21,0; v Petrogradu (Leningradu) 21,8 otrok. V Berlinu se je rodilo na 1000 prebivalcev l. 1913 19,4 in l. 1922 pa 11,5 otrok, l. 1923 pa samo 9,4. Od l. 1920 je številka rojstev v Berlinu nižja nego v Parizu. Od l. 1922 ima Berlin najnižjo številko rojstev vseh velemest zapada. L. 1926 ima Berlin slično kot Dunaj več smrtnih slučajev nego rojstev.

In zdaj pa pogledjmo Ljubljano! L. 1933 se je rodilo v Ljubljani na 1000 prebivalcev 11,7 otrok, l. 1934 samo še 10,18. To je slabše kot v svetovnih velemestih! Quo vadis, Ljubljana?

Lani je bilo v Ljubljani več smrtnih slučajev nego rojstev. Ljubljana izumira! Ljubljana hoče umreti! Če bi ne bilo dotoka z dežele, bi bila Ljubljana zapisana počasnemu izumiranju! Lani je umrlo v Ljubljani 632 domačinov, rodilo pa se je domačinov samo 611; torej 21 mrtvaških

rakev več nego zibelk ali otroških vozičkov. Umrlo je lani v Ljubljani na 1000 prebivalcev 10,5 oseb, rodilo pa se je samo 10,18!

Prerok Jeremija je tožil: Žalujejo pota sijonska, ker ni nikogar več, ki bi hodil po njih ob praznikih. Če bo šlo tako naprej, bo tudi za Ljubljano kmalu veljalo: žalujejo prazne šolske klopi, ker ni otrok, ki bi v njih sedeli; žalujejo prazne učilnice, ker ni otrok, ki bi vanje pohajali! — Narod, ki noče otrok, se sam obsodi na smrt!

II.

Oglejmo si še nekoliko razmere drugod. Na Francoskem se je rodilo l. 1801 na 1000 prebivalcev 26,8 otrok, l. 1912 pa samo še 19. Na Francoskem se borita od l. 1890 dalje življenje in smrt prav od blizu. Sedemkrat je v mirnem času zmagala smrt nad življenjem. To je bilo l. 1890, 1891, 1892, 1895, 1900, 1907, 1911. V tej dobi, od l. 1890 pa do svetovne vojne, je prebivalstvo narastlo vsega skupaj za en milijon. Prebivalstvo Nemčije pa je v tej dobi narastlo za 15 milijonov. L. 1911, ko je znašala na Francoskem izguba na prebivalstvu 34.000, je znašal v Nemčiji prirastek 750.000. In l. 1912, ko je znašal v Franciji prirastek 58.000, je znašal taisti v Nemčiji 840.000.

Po vojni pa se je tudi v Nemčiji prebivalstvo le slabo množilo in že so napovedovali propast nemštva. L. 1933 je narastlo prebivalstvo Nemčije za 226.000. L. 1934 pa se je ta številka podvojila, prebivalstvo Nemčije je namreč narastlo za 450.000 duš. Nemci hočejo živeti in ne umreti! Že računajo, da bo l. 1950 štela Nemčija 80 milijonov ljudi. —

Narod brez otrok je narod brez bodočnosti!

Silno žalostno izgleda v tem oziru v rodovitni Slavoniji in v Sremu. Slavonija izumira. Umira sredi svojega blagostanja in bogastva. Ubijajo njen naraščaj, njene otroke, še preden so se rodili. »Hrvatska Straža« je poročala: »Pojdite po slavonski Posavini, tam od Velike Kopanice do Gunje. Tu so velike, bogate, izključno hrvatske vasi. Med njimi imajo Babina greda, Županja in Otok po 1000 hiš, Ivankovo 900, Gradište 800, Cerna in Velika Kopanica 600 itd. Te velike in lepe hiše, ki so polne in prepolne zemeljskih dobrin, o katerih se mnogim revnim hrvatskim krajem niti ne sanja, so mrtvašnice hrvatstva. Iz teh hiš nosijo drugega za drugim na mrtvašnikih nosilnicah hrvatske gospodarje, stare lastnike in obdelovalce te zemlje. Po teh velikih vaseh je polovica hiš, v katerih že leta ni otrok, ni naraščaja. Najmlajši v hiši so že prekoračili 40. leto. V šolo se vpisuje leto za letom manj dece. Vasi polagoma, a trajno izumirajo. Število smrti presega število rojstev. Še pred 30 leti je imelo Gradište 3500 duš, danes bi jih moralo imeti vsaj 5000, ima jih pa samo 2500. Čez nadaljnjih 30 let jih bo imelo samo še 1000, in to samih starcev. Podobno je drugod. — To pustošenje, to ubijanje traja že 50 let in se čedalje bolj razmahuje. Ženske je obsedel hudič, zblaznele so, povampirile so se, obsedene so. Po veliki večini. Smrt je vrgla koso v travo, ne potrebuje je več. Njen posel opravljajo ženske. Slavonija umira. Umira grdo, sramotno, zločinsko, ubija se sama.« Tako omenjeni hrvatski list.

III.

Kako naj sodimo o tej stvari z narodnega, državnega, verskega stališča?

Ni dvomno, da je tako početje, preprečevanje in ubijanje zaroda, protinarodno in protidržavno v polnem pomenu besede. Kajti to je pogin narodov in držav. Bodočnost imajo samo tisti narodi in države, ki se ne branijo otrok. Profesor dr. Gruber je zapisal: »Narod, država, katere pripadniki nimajo več življenjskega poguma, da bi nase vzeli vzgojo otrok, da bi za to doprinesli žrtve, da bi za to tvegali; narod, država, katere državljani do skrajnosti omejujejo število otrok, samo da bi mogli lagodno uživati življenje — tak narod in taka država sta prej ali slej obsojena na smrt!«

To so resne besede, a resnične! Nič ne pomaža nobena kultura in civilizacija, nobeni nebotičniki, nobena moderna kopališča, nobena telesna nega in vzgoja in noben sport, nobene trdnjave in utrdbe, nobeni kanoni in zrakoplovi — narod in država, v katerih matere oz. žene nočejo več roditi otrok, sta brezpogojno obsojena na pogin!

In kako smešno izgleda vse narodnoobrambno delo pri narodu, ki umetno omejuje število otrok! Dela se na to, da bi se ne potujčil narod, da bi se tudi ogroženi deli naroda ohranili narodni celoti. A pri tem se mirno gleda ali pa celo sodeluje pri tem, ko se preprečuje novo življenje, ko se ubijajo še ne rojena človeška bitja! Zabrani se tisočem in deset tisočem otrok prihod na svet, a hkrati se nam zdi škoda vsakega otroka, ki se asimilira tujemu narodu! To je smešna komedija, to se pravi z eno roko zbirati, z drugo pa raztresati!

Prvo in poglobitno narodno-obrambno delo je dandanes: bojevati brezobziren boj zoper Onanov in Herodov greh v moderni obliki! Dokler narod to dela, si sam žaga vejo, na kateri stoji, in vse narodno-obrambno delovanje je samo smešna komedija! Ali — ali! Ali hočemo živeti: potem mora narod nase vzeti žrtve za rojstvo in vzgojo otrok; ako pa narod tega noče, potem je narod obsojen na neizbežen pogin! Usoda otrok je nerazvezljivo zvezana z usodo narodov in držav. Kako resnično in pretresljivo je to zapisal v svojem pastirskem listu: »Das Kind im Werden und der Wille Gottes — Otrok v nastanku in volja božja« koroški škof dr. A. Hefter: »Usoda otrok je neločljivo zvezana z usodo celega naroda. Njihov pogin je napoved in začetek pogina vsega naroda. Onanov greh v starem zakonu v mnogoličnosti današnjega časa in Herodov greh detomora v moderni obliki uničujeta družinsko življenje, jemljeta čast ženi, zastrupljata ves naš narod in mu jemljeta upanje na bodočnost. Sprva počasi, potem pa vedno hitreje in hitreje mu bodo zvonili mrtvaški zvonovi.«¹

¹ Ta pastirski list je bil tiskan in razširjen na Koroškem v več kot 10.000 izvodih.

Ali ne zvonijo ti pogrebni zvonovi tudi že našemu narodu? Prisluhni samo in slišal jih boš!

Kaj sledi iz tega? Država bi morala voditi neizprosni boj proti vsemu, kar umetno zabranjuje ali preprečuje spočetje in rojstvo otrok! To je država dolžna sebi, če noče poginiti in propasti! In narod, če hoče živeti in ne umreti, mora voditi neizprosni boj proti vsem, ki na katerikoli način pospešujejo Onanov in Herodežev greh!

Slavonija izumira — kljub prirodnemu bogastvu in na Francoskem so že cele pokrajine neobdelane, ker ni ljudi. To vprašanje je predvsem etično, moralno vprašanje, kajti tudi v preteklosti narodu ni bilo z rožicami poslano, pa vseeno se ljudje niso branili otrok, ker so imeli več značaja, ker so imeli več volje do življenja, ker niso bili taki slabihi in mehkužneži, ker so imeli več vere, ki pravi, da je smrten greh umetno zabranjevanje spočetja otrokovo ali ubiti še nerojeno dete. V Nemčiji prečitajo vsako leto drugo nedeljo po Razglašenju Gospodovem s priznic kot nauk katoliške Cerkve: »Smrtni greh je, če bi hoteli zakonski pomnožitev števila otrok s tem preprečiti, da preprečijo vedoma in prostovoljno glavni namen zakona (glavni namen zakona je: otrok). Nobena stiska ne more tako težiti, noben dobiček ne more biti tako velik, da bi bila s tem opravičena kršitev naravnega, božjega moralnega zakona.«

IV.

Katoliška Cerkev uči jasno, da je zloraba zakona smrten greh. Škof Hefter pravi v omenjenem pastirskem listu: »Popolno izjalovljenje zakonskega namena, otroškega blagoslova, je postalo greh naše dobe. Prej se je reklo, da so otroci blagoslov, danes pravijo, da so otroci breme, in po tem ravnajo. Ta zloraba zakona je greh, velik greh, pa naj se izvrši s katerikoli sredstvi in na katerikoli način. Kajti ta zloraba je težka kršitev naravne — božje moralne postave. Naj časovni duh slavi to zlorabo kot človeško modrost, vendarle leži na njej strašno prokletstvo smrtnega greha. Na takih zakonskih se uresničuje beseda psalmistova: »Ljubili so prokletstvo in prokletstvo bo prišlo nad nje; zavrgli so blagoslov od sebe in blagoslov bo izostal od njih.«

Po katoliški morali je smrten greh umoriti še nerojeno dete; smrten greh pa je tudi nenaravno preprečevanje spočetja. Posluževati se pravic zakona, pa na nenaraven način preprečevati spočetje, je zloraba zakona. P. J. Hoffmann S. J. pravi v knjižici »Die Ehe im Lichte des Glaubens und der Vernunft«: Glavni namen zakona je otrok. Zakonski se morajo posluževati zakona na način, ki ne izključuje spočetja otrokovega. Tak način zadovoljitve (uporabe zakona), ki izključuje spočetje, je zloraba zakona.

Hardy Schilgen S. J. citira v knjižici »Im Dienste des Schöpfers« škofovske besede pastirskega lista: »Smrten greh je, če zakonski hočejo pomnožitev števila otrok s tem zabraniti, da zlorabijo zakon za golo zlo in pri tem vedoma in prostovoljno njegov glavni namen izjalovijo.«

Schilgen citira besede nemških škofov, po katerih zakonski ne morejo dobiti veljavne odveze, dokler se niso odpovedali zlorabi zakona. Citira tudi profesorja dr. med. Stickerja, ki piše: »Ne roditev in dojenje slabi mater in potomstvo, marveč samovoljno opuščanje teh dolžnosti. Žene niso bolne na otrokih, ki jih imajo, marveč na otrokih, ki jih nimajo.« Schilgen pravi: »Brezpogojno se moramo držati prepričanja, da je zloraba zakona v vsakih okoliščinah velik greh.« — Se večji greh pa je: umoriti že razvijajoče se življenje. Cerkev je postavila kazen izobčenja za vse, ki izvrše ta zločin ali pri tem tudi samo sodelujejo.

Vzvišena je naloga staršev. V službi Stvarnikoviso. Papež Pij XI. pravi v svoji okrožnici Casti connubii z dne 31. decembra 1930: »Krščanski starši naj pomislijo, da njihova naloga ni samo, da skrbijo za ohranitev in razširjenje človeškega rodu na zemlji; dà, tudi ne samo, da vzgajajo kakršne bodi častilce pravega Boga, marveč da dovajajo Cerkvi Kristusovi potomstva, da množijo someščane svetnikov in hišne stanovalce Boga, da od dne do dne narašča službi Boga in našega Zveličarja posvečeno ljudstvo.«

Če bi se starši zavedali svoje vzvišene naloge, pač ne bi mnogi izmed njih tako grdo, grešno in zločinsko zlorabili zakona!

Zakon je socialen zakrament. Zakonski se morajo žrtvovati za druge: za svoje otroke. Zakonski, ki tega ne storijo, so zgrešili svoj namen. Oni so kakor streha, ki propušča dež in ne izpolnjuje svoje bitne naloge, ali kakor ura, ki ne kaže časa. Pij XI. obsoja v imenovani okrožnici zlorabo zakona z besedami: Proti božji in naravni postavi je vsaka raba zakona, pri kateri se zakonskemu dejanju z namenom vzame naravna sposobnost za roditev novega življenja.

In nazadnje: kako prazno in dolgočasno je življenje zakonskih, če so se sami oropali otrok! Otrok vendar ni samo breme! Otrok tudi razvedruje in razveseljuje! Kje se starši, ki jim je zakon še svet, najbolj razvedre? Ali ne v krogu svojih otrok? Pojdite v hiše, ki še niso prazne otrok, koliko veselega življenja je v njih! Kakšen dolg čas, kakšen mrtvaški mir pa je v hišah, ki so se zločinsko oropale otroškega blagoslova! In življenje staršev, ki se ne branijo otrok, kako je njihovo življenje polno vsebine! Oni vedo, zakaj delajo in se trudijo. Za svoje otroke! In narod in država, biti jim morata hvaležna, kajti, če cvete in prospeva družina, bodeta cvetela in prospevala tudi narod in država! In hvaležna jim je tudi Cerkev! Hvaležna jim je tudi šola!

Naša naloga

Nikar ne mislimo, da je naša naloga končana. Včerajšnje delo nas ne odvezuje današnjega. Današnje delo nas ne oprosti jutrišnjega. Bodočnost bo taka, kakor si jo napravimo in kar boste naredili vi za nami. Narod, ki zaspi, se nikoli več ne prebudi. Raymond Poincaré.

I. Kramar

Beseda o sv. pismu starega zakona

V novejšem času mnogo čitamo in slišimo o Judih in judovskem vprašanju. Ker Judje nimajo svoje zemlje, zato se ne pečajo s poljedelstvom, ampak so se vrgli na denarni promet, na borze in podobne spekulacije. Ker se za te stroke potrebuje inteligence, pošiljajo svoje otroke v šole, da imajo vedno dovolj srednje in višje izobražene inteligence. In ker so Judje energični in podjetni, imajo povsod uspeh. To pa povzroča zavist in odpor. In tako smo večkrat v zgodovini videli, da so Jude preganjali, sedaj v eni sedaj v drugi nacionalni državi. To je pa tudi vzrok, da Judje zahtevajo od Društva narodov, da bi jim odkazali dovolj zemlje, da bi se mogli naseliti ter ustanoviti svojo nacionalno državo.

Lansko leto je bil na Nemškem velik odpor proti Judom. Hitler jih je razkropil na vse strani. Pribežali so začasno tudi k nam, celo na Bledu jih je bilo mnogo na letovišču. Na Nemškem pa gredo še dalje. Tudi sv. pisma starega zakona ne marajo, češ da je to judovska biblija, ki nima z novim zakonom nič opraviti. Toda sv. Avguštin jasno dokazuje v svojem komentarju o Jezusovi pridigi na gori, kako je Jezus starozakonsko postavo spravil na višjo stopnjo popolnosti. Stari zakon je nepopoln, novi zakon pa popoln. Stari zakon je le podlaga novemu zakonu. Vsekako je stari zakon vzvišen nad paganstvom in se približuje evangelijem. Mozes je Izraelce točno poučil o enotnosti in duhovnosti božji. Takole uči Izraelce: »Varujte skrbno svoje duše. Nobene podobe niste videli ta dan, ko vam je Gospod Bog govoril na Horebu iz ognja, da bi se kje ne zmotili in si naredili zrezane podobe, ali moškega ali ženskega obraza, ali podobe živali, ki so na zemlji, ali ptic, ki letajo pod nebom, ali lazniin, ki se gibljejo po zemlji, ali rib, ki bivajo v vodah; da se kje, ko vzdigneš svoje oči proti nebu in zagledaš solnce, luno in zvezde, ne daš premotiti, da bi jih molil in častil, ustvaril jih je Gospod tvoj Bog v službo vsem narodom.« 5 Moz, 4, 15—19.

Izraelci so verovali samo v enega Boga, ki jih je izpeljal iz Egipta. Tega dobrega Boga morajo Izraelci ljubiti iz vsega svojega srca, iz vse svoje duše in iz vse svoje moči. To zapoved je tudi Kristus prevzel v novi zakon ter učil: »Ljubi Gospoda, svojega Boga, z vsem srcem in vso dušo in vsem mišljenjem.« Mat 22, 37. Ker so imeli Izraelci pravi pojem o Bogu, so se varovali zmot o božjem češčenju, kakor darovanja ljudi in raznih razuzdanih grehov. Včasih so se skušali taki grehi razpasti, pa preroki so jih najstrožje pobijali, češ da take grešne razvade se ne zlagajo z vernim izraelskim ljudstvom, ki se imenuje izvoljeno ljudstvo. Nevera, okultizem, spiritizem so bili prepovedani. »Ne hodite k vražarjem in vedežev nič ne vprašujte, da ne boste oskrunjeni po njih.« 3 Moz 19, 31. »Ko prideš v deželo, ki ti jo bo dal Gospod, tvoj Bog, se varuj, da ne posnemaš gnusob tistih narodov. Tudi naj se ne najde med vami, ki bi svojega sina ali hčer peljal skozi ogenj, t. j. daroval, ali ki bi vedeže vpraševal, na sanje in ptiče pazil, tudi ne vražar, ne zarotovavec, ne človek, ki iz trebuha govori (Pitonov duh), ali ki pri mrtvih išče resnice, zakaj vse to studi Gospod.« 5 Moz 18, 10—11.

Znano je, kakšno nečistost so pagani uganjali in še danes uganjajo. Izraelsko izvoljeno ljudstvo pa je Mozes opominjal k čistosti samskega in zakonskega stanu. Zapovedano je bilo pogostno kopanje. Vzgojevani so bili k sramežljivosti. Zakon s sorodniki je bil strogo prepovedan. Nekateri nečisti grehi so bili s smrtjo kaznovani. »Ako spi mož pri ženi drugega, naj oba

umrjeta, prešestnik in prešestnica. Ako se je mož z deklico, devico, zaročil, in jo kdo v mestu najde in pri njej leži, pelji oba k vratom tistega mesta in naj se s kamenjem posujeta, deklica zato, ker ni vpila, mož pa zato, ker je osramotil ženo svojega bližnjega.« 5. Moz. knj. 22, 22—24. Z moškim se ne družijo, kakor z žensko, ker to je gnusoba. Ne pečaj se z nobeno živino in ne ognušaj se z njo. Sleherni, kateri bi storil kako izmed teh grdob, bo poginil iz srede svojega ljudstva.« 3 Moz 18, 22, 27—29.

Izraelcem je bila zapovedana tudi ljubezen do bližnjega: »Ne kradite, ne goljufajte svojega bližnjega, ne lačajte. Ne glej na osebo ubogega, tudi obraza mogočnega ne časti. Sodi po pravici svojega bližnjega. Ne sovraži svojega brata v svojem srcu, temveč očitno ga posvari, da ne boš imel greha zavoljo njega. Ne išči maščevanja. Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe!« 3. Moz. knj. 19, 11—18.

Izraelcem je bila zapovedano, da se socialno obnašajo do svojega bližnjega. »Ko boš žel žito svoje zemlje, ne požanji ga do tal, tudi popuščene klasja ne pobiraj.« 3. Moz. knj. 19, 9. »Če se ti je prodal tvoj brat, Hebrejec ali Hebrejka, in ti je služil šest let, ga sedmo leto spusti prostega.« 5. Moz. knj. 15, 12.

»Ko žanješ žito na svoji njivi in snop pozabiš, ne vračaj se ga jemati, ampak pusti ga tujcu in siroti in vdovi, da te Gospod, tvoj Bog, blagoslovi pri vsem delu tvojih rok. Ko oljkin sad pobiraš, se ne vračaj paberkovati, kar je ostalo na drevesih, ampak prepusti tujcu, siroti in vdovi.«

Ko obrtujete svoj vinograd, ne paberkovaj ostalih grozdov, ampak naj bodo v prid tujcu, siroti in vdovi.« 5. Moz. knj. 24, 19—21. »Ne zavezuji gobca volu, ki mane na gumnu tvoje žito.« 5. Moz. knj. 25, 4.

Znane so socialne naredbe 50. leta. Vsako 50. leto je bilo jubilejno leto. Sužnji so postali prosti, dolgovi odpuščeni in prodane reči so se morale vrniti prejšnjim gospodarjem. »Z deklicami, ujetimi v vojski, se mora milo postopati, oziroma jih staršem vrniti.« 5. Moz. knj. 21, 10. Že iz teh citatov je razvidno, da je morala starega zakona važna podlaga za novi zakon. Ni več paganstvo, tudi še ni krščanstvo, ampak most do krščanstva.

V stari zavezi so ljudstvo poučevali in versko vzgajali zlasti preroki. Udejstvovali so se tudi socialno. Vse socialno delo pa je slonelo na veri ter so tako obsodili marksizem, ki uči, da je vera privatna reč. Prerok Izaija obsoja korupcijo zakonodaje. »Gorje jim, kateri krivične postave narejajo, in pismarjem, ki krivične ukaze pišejo, da bi zatirali reveže in sirote oropali.« Iz 10, 1—2. »Tvoji poglavarji so neverni in pajdaši tatov, vsi ljubijo darove, t. j. se dajo radi podkupiti, siroti pa ne prisodijo pravice.« Iz 4, 2. »Gorje vam, ki hišo s hišo stikate in njivo z njivo sklepete do zadnjega prostora, t. j. revežem do zadnjega vse poberete. Mar vi sami v deželi prebivate, da hočete vse sami pograbit.« Iz 5, 8—10. Prerok se obrača proti lepoticju žensk: »Tisti dan bo Gospod pobral lepoticje s čevljev, in ovratnice in verižice in zapestnice in sponke in pentlje in uhane in prstane in drage kamenčke in iglice in poletne obleke.« Iz 3, 18—24.

Prerok Izaija torej popisuje velik prepad med revnimi in bogatimi, kar ni socialno. Prerokuje pa boljše čase, ko pride Odrešenik: »In pognala bo mladika iz Jesetove korenine. Pa ne bo sodil po videzu, ampak po pravici ter se bo potegoval za zatirane.« Iz 11, 4.

Še ostreje kakor Izaija napada njegov sorojak Amoz krivičnike ter brani reveže: »Gorje vam, ki ste bogati na Sijonu, t. j. v Jeruzalemu, in košato hodite v hišo Izraelovo, t. j. k zborom. Vi spite na slonokoščenih posteljah in ste razuzdani na svojih ležiščih. Vi jeste jagnjeta izmed črede in teleta izmed goved. Vi pijete vino iz velikih vrčev in nezmerno.« Amoz 6, 1—7. »In škripali

bodo tečajji v templju tisti dan, govori Gospod. Veliko jih bo pomrlo, veliko jih bo v sužnost odpeljanih. Poslušajte to, ki tarete uboge in derete potrebne po deželi, rekoč: Kdaj bo mlaj pretekkel, da prodajamo blago, in sobota, da odpremo žitnice, da mero zmanjšamo in žitno ceno zvišamo in goljufno tehtnico podtikamo.« Amoz 8, 3—5. Zaradi teh ostrih besed so preroka izgnali iz dežele, ker so se bali njegovega vpliva.

Tretji prerok, ki se je istočasno z Izaijem in Amozom potegoval za reveže, je prerok Mihej: »Poglarvarji Siona sodijo za darila, njegovi duhovni učijo za plačilo in njegovi preroki prerokujejo za denar.« Mihej 3, 11.

Preroki stare zaveze so bili ne samo od Boga razsvetljeni, ampak tudi po svoji naravi velenadarjeni in duhoviti možje. Vzvišeni nad vsemi pagan-skimi klasiki, ki niso imeli srca za ljudstvo, izvzemši Julija Cezarja, ki je nekaj od svojega obilnega premoženja zapustil revežem; in pa rimskega zgodovinarja Tacita, ki je med drugim pisal tudi o plemeniti rimski rodovini Lateranov in ki je v svojih spisih bičal bogatine in se potegoval za reveže ter tako kazal nekaj socialnega čuta.

Stari zakon je torej važen ter se ne sme zavreči, ker je predpodoba, pri-prava in pot do novega zakona.

Slovstvo.

Dr. M. Gorjanec

Anton Slodnjak, Pregled slovenskega slovstva

Poleg drugih se je pojavila lani v naši domovini Akademsko založba. Ta izdaja Steletove Spomenike slov. umetnosti, za letos pa izda še Ramovševo Kratko zgodovino slov. jezika in še Dolenčevo Pravno zgodovino. Tako vidimo, da si je postavila A. Z. nalogo, da izda preglede iz različnih strok slovenskega kulturnega udejstvovanja, posebno pomembni deli bosta pač slovnica in slovstvena zgodovina. Zadnje je napisal dr. A. Slodnjak. S to knjigo smo dobili Slovenci v roke važno delo. Z zgodovino našega slovstva je zadnje čase križ, mislim tu na kompendij, pregled, poraben za šolo ali tudi sicer, tako za naglo informacijo o kaki dobi ali o katerem naših pisateljev. Grafenauerjev — po mojem dober — Kratek pregled je pošel, nova izdaja s priloženo srbsko-hrvatsko književnostjo pa ni bila všeč. Grafenauerjev Kratek pregled slovstva je podan s historičnega stališča, ki je za šolski pouk najprimernejši. Ne tako Slodnjakovo delo! Njegov Pregled je v resnici pregled naše književnosti, od začetka do naših dni, ali ne tak, da bi pisec navajal na zgodovinski način podatke o pesnikih in pisateljih, o raznih strujah podrobno, kar bi služilo v orientacijo, ampak obravnava vodilne oziroma važnejše osebnosti, ki jih analizira idejno in ocenjuje kvaliteto njih spisov v celoti z vodilno mislijo, koliko so ustvarili novega za pravi napredek slovenske književnosti v njeni organski rasti in razvoju. Manj pomembne može pa komaj omenja, ali jih označuje na kratko, ali pa celo izpušča. Na drugi strani pa najdemo tu obraze mož, ki so v dosedanjih slovstvenih zgodovinah premalo ocenjeni, ali pa so izpuščeni, dasi so zanimivi. Ker se pa drži Slodnjak te razvojne črte rasti in napredka dosledno in obravnava večinoma le osebnosti, važne za ta razvoj, pogrešamo včasih tudi pisca, ki je sicer pomemben. Zlasti velja to za novejšo dobo.

Dalje moramo tudi poudariti način obravnavanja našega slovstva. Slodnjak ga obravnava na esejističen način. Najprej analiza, nato sintetičen pregled. Opustil je podrobno podajanje biografije in bibliografije med razpravljanjem, zato pa kaže pisce in literarna razdobja z glavnimi oznakami, predvsem njihovo

idejno smer, njih socialno idejno ozadje in estetsko kakovost. Nad vsem tem pa kraljuje misel, kako se je slovenski narod razvijal v kulturi in narodni zavesti, dokazuje, kako vse njegovo kulturno življenje in udejstvovanje, njegova kulturna moč opravičuje njegov pojav sredi Evrope, kako mu vse to daje pravico do obstoja, do življenja. Ta vidik je meni posebno všeč, kajti često opažam, da se pri nas Slovencih pisatelj, kritik ali slovstveni zgodovinar kar taja v samih estetičnih in stilističnih razmotrivanjih, glavno pa pozablja: Slovenci smo tu in smo bili tu ter smo se kulturno razvijali v glavnem po svoji moči. Zato nam gredo vse pravice za nadaljnji razvoj, ne pa potujčevanje, ki ga z brezobzirnostjo izvršuje italijanstvo in nemštvo na Koroškem.

Ker mi je prostor odmerjen in je tudi delo obširno, zato hočem podati tukaj le nekaj misli, ki se tičejo Slodnjakove smeri pri spisu in njegovih ocen posameznih razdobij in pisateljev. Razen tega pa menim, da bo podrobna ocena posameznih razdobij naloga strokovnjakov, najboljših poznavalcev poedinih dob. Sicer pa hočem tudi podati kratko poročilo o njegovih izvajanjih, ne da bi pisal ocene, ki zahteva globljega razmotrivanja.

Prvo poglavje (Slovenstvo in slovanstvo) tvori kratek uvod v prve čase slovenske zgodovine. Zgodovinski podatki in letnice o naselitvi in prvih časih življenja na novem ozemlju so zapisani v posebnem pregledu na koncu knjige. Isto velja za ostala poglavja. Prav! Tu omenja brižinske spomenike, o drugih najdeš v Letopisu. V 2. poglavju z naslovom Sledovi humanizma in renesanse na Slovenskem čitamo o novih stvareh. Izvor luter. gibanja smo tolmačili iz humanizma, ali slov. humanistov nismo navajali. Tu imamo vsaj kratek pogled na slov. humaniste, ki so se javili v 1. pol. 15. veka. Prihodnje poglavje, o slov. luteranih, se mi zdi preskromno obravnavano, saj pomeni ta doba začetek naše književnosti. Prav se mi zdi, da avtor pove, da so pisali slovenski protestanti s slovensko zavednostjo. Tudi navajanje vzrokov manjše aktivnosti protireformacijskih piscev je potrebno, čeprav so to že dognana dejstva. Prihodnje poglavje, Novi znaki nar. preporoda, je že bolj razgibano in podano dobro. Osupnil me je pa naslov tega razdobja. Zato sem trenutno mislil, če nisem zamudil kake nove periodizacije, ali takoj sem uvidel, da je to Slodnjakov naziv. Preporod pomeni vendar teženje, da se nezadovoljiv položaj političnega in kulturnega, zlasti pa literarnega življenja preporodi z novimi idejami in pomlajenim kulturnim, posebno slovstvenim udejstvovanjem. Tu pa smo šele dobro začeli, oziroma osnovali svoje kulturno delovanje. Zato ne moremo govoriti o začetkih preporoda v 16. veku in o novih znakih nar. preporoda v sredi 18. veka. Ideja o slovenskem jeziku in Slovencih ter drugih Slovanih in njih številu je šla skozi vse dosedanje slovnice, ali to še ni nar. preporod. To bi bila nekaka »praideja« nar. preporoda, da se izrazim v avtorjevem načinu. — Cojzova vodilna beseda je tu primerno poudarjena. Enako je jasno in strnjeno obdelana Vodnikova podoba. Nekaj letnic bi bilo pa treba tukaj le prenesti iz Letopisa, ker bi pri razpravi o tej dobi in nje oznaki bolj koristili nego v informacijskem dodatku. — In zopet je drevesce slov. slovstva rastle in pognalo list in cvet: obsevala ga je ljubezen do ljudstva in jezika. Vrtnarji slov. besede so precepljali domače veje s cepiči, ki so jih rezali z najplemenitejših evropskih dreves romantiške vrste. Za tem mamljivim pesniškim uvodom bi pričakovali — po običajnih analizah — več podatkov o teoriji romantike, ali pisec preide v smislu svoje »črte« o rasti in dvigu ter o pravici Slovencev do obstoja lepo na vrhovno idejo: romantika je vsaj idejno izrazila, da imajo tudi nesvobodni narodi pravico do kulturnega življenja. Tu je podano vzajemno delo med Kopitarjem in Vukom pregledno, čeprav kratko. Izmed piscev obrobnih slov. pokrajin je obširneje obravnavano delovanje J. Šmigoca,

njegove šolske knjige in delo V. Staniča, šolskega organizatorja in nar. prosvetitelja. — V naslednjih zaglavjih, tičočih se še vedno romantike, mi ugaja živahnost sloga, ki pritiče abecednemu boju, in precej izčrpno podana slika Čebelice. Pri poglavju o Prešernu pa vidimo, kako se pisec bliža s spoštovanjem in zanosom temu duševnemu velikanu. Razprava o Prešernu je Slodnjaku nekako osrednje poglavje, ki se nanj povrača ponovno. Nekako romantično mistično zveni misel o emanaciji narodne duše: Tajni poziv slovenske duše je drhtel od l. 1550. skozi strani slovenskih katekizmov, abecednikov, molitvenikov, slovnice... in je prebudil stvarnika slovenske besedne umetnine — Prešerna. Izluščena idejna snov in nje pomen za pesnika sta podana deloma krepko, dočim je stvarna vsebina njegovih pesnitev prekratka, ali je pa skoraj ni. Tu je Grafenauerjev Pregled za praktično uporabo boljši. Da pisec tako — čeprav patetično — povečuje Prešerna, bo v nekem smislu umevno, ali v slovenstveni zgodovini tako navdušeno retorično razlaganje ni primerno. Ves idealizem in vsa čuvstvenost, ves zanos v takih primerih brez realnih misli in podatkov napravlja vtis naivnega presojanja, četudi je knjiga pisana za široko občinstvo in nima namena podati znanstveno razčlemba Prešernovih pesnitev. Tako sem bil presenečen ob »razlagi« Sonetnega venca, o katerem govori čisto brez realnih razlag in podatkov tako navdušeno. Preveč navdušeno povečuje Prešerna, ko govori, da Prešeren ni »ustvaril samo slov. umetn. pesništva...«, ustvaril je tudi slov. narodno filozofijo, kulturni program in našo politično idejo«. V koliko je avtor pri Prešernu še sicer skočil iz ojníc pravega umevanja, bodo še povedali prešernoslovci ali dobri poznavalci pesnika. Drobec: Gazele je po mojem obravnaval prekratko. — V Ilirstvu vidimo zopet jasno opisano sliko tega idejnega gibanja, posebno jasno sta podana kipa St. Vraza in Fr. Miklošiča. Odlomek iz Trstenjakovega življenja na str. 119 pa bi lahko izostal. V poglavju Val slov. ilirizma čitamo o slov. ilircih. Za naš list se mi zdi posebno važen Einspieler, ki je bil zelo pomemben pedagog. Širil je Majarjeve ideje o zbliževanju slovanskih jezikov, se odločil za slovenski jezik in ustvaril Slovencem prvo pedagoško glasilo Šolski prijatelj, v katerem je spretno združil pedagoške in metodične sestavke s preprostim berilom. Sotrudniki so mu bili Praprotnik, Valjavec, Jeriša in Kurnik. V poglavju o Slomšku, čigar delo in pomen za vzgojo nam je že itak znan, pa se mi zdi najpomembnejša striktna trditev — ko govori o njegovem delu za narod — da je Slomšek »potrebo ljubezni do jezika in narodnosti podkrepil še z božjo zapovedjo in tako zasidral slov. nar. prepoved kot metafizično zapoved v samem Bogu. Tako je čudovito združil verska in narodnostna načela«. V Pregledu so dodani tudi sotrudniki pri Drobtincah, ki jih je vzgojil Slomšek. Dobra je tudi označitev Drobtinic, ki da so bile »enciklopedija, ki ni vzgajala naroda le k pobožnosti, ampak ga je tudi poučevala o nar. prepovedi ter ga navduševala za slov. pesem in povest«. Sledi poglavje Prva mladoslovenska generacija: Trdina, Valjavec, Cegnar, Jeriša, Svetec, Cigale, Navratil, Dežman in Janežič, čigar glavno delo je bilo organizatorno delo pri Slov. Glasniku. Delitev dveh mladoslov. generacij ni dovolj utemeljena! O Levstiku razmišlja pisec mnogo, saj se je moral pri novi izdaji njegovih del res poglobiti v tega pisca. Bitno bi bilo pri njem njegova zveza z nar. izročilom. Avtorjeva linija: V Levstiku se je obnovila Prešernova najvišja organična osredotočenost slov. človeka v 19. veku. Dodana je tudi analiza njegovih del, zlasti bo pa uporaben njegov pregled boja s staroslovenci. Izmed Vajevcev (Jenko, Erjavec i. dr.), ki jih je dvignila vest o naraščajoči demokratični svobodi v zapadni Evropi, obravnava dobro zlasti Jenka, pri katerem omenja, da so paralele med njim in Heinejem le slučajne. Te trditve Slodnjak ne bo mogel vzdržati! Živo je orisana druga mladoslov. generacija. V tem razdobju imamo še vedno literarni obraz: boj med utilitarnim in estetsko slovstvenim

nazorom. Stritar — vladar te dobe — je razglasil veljavnost drugega. Črta rasti in razvoja: Ta rod (II. mladosl.) se je porodil iz Prešernove in Copove kulturne te nitke ne kažejo tako jasno. Literarna slika Stritarjeva je podana pregledno, miselnosti. Prav, da se to poudarja, ker nam dosedanje slovstvene zgodovine tako tudi zveza med Jurčičem, Levstikom ter Stritarjevo nezmožnostjo, da zlomi strnjeno slovstveno — realistično — opozicijo, ki so jo tvorili Levstik, Levec, Kersnik in Jurčič. Sledi beseda o Jurčiču, ki je zgradil kongenijalno liriku Prešernu stavbo slov. pripovedništva. Gregorčičev obraz je po mojem manj popoln nego v Grafenauerju. Nekaj novih stvari o pesniku je tudi neprimernih. Sledi zaglavje Epigoni 2, mladoslov. generacije, to je delo mož, zraslih na osnovi Levstikove in Jurčičeve leposlovne proze ter Stritarjevih in Gregorčičevih pesmi. Cas sega do moderne. Nad epigoni se dvigajo Tavčar, Kersnik in Aškerc, po moji misli tudi Detela. Sodba o Deteli bo vsekakor pre-nagljava. Mnenja sem, da so njegove osebe življenjsko resnične, ne lutke, pri tem pa je včasih dejanje res nekoliko okorno in človeka moti — v zgodovinskih povestih — preobilna zgodovinska navlaka. Nadalje govori o nastopu dr. Lampeta z Domom in svetom (Bohinjec, Jaklič, Trošt). Na str. 280 nas moti naslov »Mahničev brezobzirni boj zoper slov. slovstvo«. To ni bil boj proti slov. slovstvu, kakor bi kdo mislil na prvi pogled, marveč le boj proti posebnim idejnim in drugim pojavom v slov. slovstvu. O Tavčarju omenja prav, da sta rodna pokrajina in nje človek vtisnila znamenje njegovi duševnosti, sicer pa je njegovo delo plod nemške romantike. Kersnika odlikuje pogled na celoto slov. socialnega in narodnega življenja v nasprotju z dosedanjimi pisci. To je čas, ko propada slov. kmet, ko izginja njegovo patriarhalno življenje radi tujega kapitala in ko se je temu upiral le duhovnik. Kersnik je podal vse to življenjsko realistično in se tako razvil v realista. Tako vidimo v romanu Cyclamen poleg realistično podanih glavnih junakov še vrsto drugih realnih ljudi: tržane, politične agitatorje, ogabne prikazni narodnih izdajic, nemškutarje i. dr. Še globlje so očrtane realistične osebe in življenje v njegovih kmetskih povestih. Zaglavje Aškerc nam kaže, kako je pesnik zaslužil sloves stvaritelja slov. umetne balade in romance, kaže pa tudi, da je Aškerc še vedno pel, da si se je bil že izpel. V boju proti nasprotnikom — Mahničju in moderni — je izgubil avtokritiko in se potapljal v povprečnosti, gostobesednosti in banalnosti. Medved je podan v razčlembi dobro, samo preskromno. To je močna pesniška osebnost! Dobro je zadet naslov: Naturalistični intermezzo, ker je bila ta doba res »vmesnica« brez večjih umetnin. Tudi navedba listov, kjer se je naturalizem razvijal, je umestna: Vesna. Lj. Zv. i. dr.

Slovenska moderna. Bližamo se našim dnem. Po podanih mislih o izviru moderne pravi, da je v slov. moderni značilna poteza vera v slov. narodno in kulturno bodočnost. V poglavju, posvečenem Cankarju, pa je toliko podrobne razčlemba — obče in o delih — da je težek izbor: stalna borba za duha, spoznanje, da sta slovensko in njegovo osebno trpljenje le borni primeri univerzalnega trpljenja, ki ga skuša premagati z ljubeznijo. Kritičen in satiričen talent pa mu odkriva smešno in neresnično v življenju. Zanimivo je tudi, kako tolmači Slodnjak optimizem Cankarjevih zadnjih del, boj svobodomiseltvu ter bližanje krščanstvu. Po mojem prav! Celo poglavje je apoteoza našega velikega umetnika. Manj popoln je pa Župančičev duhovni obraz. Idejna razčlemba in oznaka njegovih pesmi je že dognana, oblikovno in jezikovno bogastvo pa je označil Slodnjak zelo originalno: »Kakor bi se naš jezik zmenjal v Župančičevi poeziji, kakor da bi se obnovila izvorna predstavljalna, miselna in čustvena zmožnost...« S svežo besedo sta tudi pravilno označena Kette in Murn-Aleksandrov. Nadaljnja periodizacija je svojevrstna. Tako imamo poglavje: Drugi rod Dominvetovcev. Starejše sotrudnike Dom in Sveta je prevzel zgled Mladoslovencev, mlajše pa je oplajala moderna. O Mešku nismo zvedeli nič novega. »Zastrta

erotičnost» je misel, ki ne bo vzdržala kritike. Tudi glede Sardenka in Finžgarja nismo zvedeli novih vidikov v tolmačenju. Oznaka, da je Finžgar slovstvene pobude organsko združil v nekakem idealistično-realističnem slovstvenem presojevanju življenja in sveta, zadeva dobro vse njegovo delo. Poglavje Neposredni dediči moderne pomeni Cankarjeve in Župančičeve učence, ki se opajajo s socialnim življenjem, a ga doživljajo romantično. Druge poteze na obrazu tega rodu so še revolucionarnost, naturalizem, futurizem in ekspresionizem. Tu označuje Maistra, Gradnika, njegovo socialno, domoljubno in močno erotično — ljubezen mu celo spaja žive z mrtvimi — poezijo, Moleta, Levstika, njegov v resnici močen talent, Novačana z njegovo — zanj posebno značilno — neprehtano in vročekrvno gesto poleg globoko opazovanega življenja, Golarja z njegovo kmečko barvitostjo in vedrostjo, dalje Franca Albrehta, Golijo, Grudna, Glaserja ter Ivana Albrehta. Drugo pokolenje slov. naturalistov predstavljajo avtorju: Sorli, Lah, Pugelj in Kraigher, v čigar romanih in dramah je naš naturalizem dozorel, vendar je tudi pri njem kompozicija in tehnika še precej romantična. V naslovu Rodova na razpotju razgrinja pisec vse nadaljnje struje in strujice novejšega časa. Tu vidimo zlasti vpliv nacionalistične ideje: mladi rod je hotel z narodno-obrambnim delom in z zvezo z ostalimi Jugoslovani zaježiti germanski tok na vzhod. Vodilna je tu Dominsvetovska organizacija z Iz. Cankarjem na čelu. Na novo imamo tu obdelanega Iz. Cankarja, ki mu je bil ideal ekspresivni idealizem. Ivan Pregelj znači nov slov. pripovedni slog. Kolikor je idejne razčlembе, se mi zdi nejasna in preslaba zlasti v trditvi, da je stopnjeval Cankarjev subjektivizem, čeprav je pisal zgodovinske povesti. Sicer pa spada Pregelj v najnovejši čas našega slovstva, ki še ni docela dognan. Fr. Bevk je bistrovidno proniknil v življenje, ki ga slika plastično. Najmočnejša stran njegova je kmečka povest z dušeslovnim ozadjem kmetskega življenja, poleg nje pa zgodovinska. Pregljeve prožnosti v slogu, ki bi bil prilagoden sodobnemu dogodku, pa nima. Zaključuje pa Slodnjak svoj slovstveni Pregled z Lovrenčičem, Majcnom, Velikonjo, Leskovcem, A. Debeljakom in J. Kozakom. Zadnji se je razvil iz krogov Preporoda, ki je postavil svoje sile v službo narodne misli.

Delo se končuje z veselo prognozo v srečno bodočnost slovenstva. Ta mu tudi pritiče, saj je razvijal Slovenec svoje kulturno življenje — poleg domačih osnov — na istih prvinah, kakor drugi evropski narodi.

Naj končam svoj referat, ki je bil zamišljen tako, da podam svoje misli o občem podajanju avtorjevem, poleg tega pa poročam — mestoma z avtorjevimi besedami — o posameznih izvajanjih. Za sklep še dve, tri.

Slodnjak je napisal knjigo za širše občinstvo. Odtod prilagoditev, ki se kaže v slogu, jeziku, zgovornosti, ki prehaja mestoma v kramljanje, odtod tudi dejstvo, da podaja slovstveno zgodovino v nekakih slikah in deloma manj sistematično ter znanstveno manj točno. Vendar pa je marsikateri izraz in pojem za to širšo publiko preučen. Temu krogu — ali tudi naobražencem — je hotel razodeti, da se je razvijalo slovensko kulturno, enako tudi literarno, življenje v glavnem iz slovenske zemlje in slovenskega ljudstva, zlasti kmečkega, pri tem pa je premalo poudaril tuje vplive. Literarno izobraženi Slovenec bo o tem že vedel potrebno, drugi naj pa črpa iz tega dela, ki je pisano s tolikim zanosom, narodno zavednost, ki je danes manjka, kar se kaže zlasti v podcenjevanju domačega. Megalomani pa radi tega dela ne bomo! Pisano pa je delo v precejšnji meri zanimivo, živahno, avtor upošteva nove vidike, s čimer dviga razpravljanje preko starih okorelih nazorov in nam — tudi literarno šolanim — tako postavlja snov bliže.

Omenil bi še — last not least — avtorjevo stališče oziroma nedoslednost v nekaterih čudnih sodbah. Vobče priznava tvorno moč krščanstva v slovenskem

slovstvu, na nekaterih mestih pa zakriči v nasprotnem — svobodoumnem — tonu. Tako je zapisal, da »je bila katoliška miselnost ves čas kulturno jalova«, dalje, da je katoliška miselnost v premem »nasprotju s prirodno narodno slovensko miselnostjo«, še dalje piše, da to, kar so ustvarili katol. pisatelji ali pesniki dragocenega, ni zraslo iz njihovega katol. gledanja na svet in njega življenje, temveč na osnovi protikatoliške umetnosti itd. V tem vidim avtorjevo kulturno naziranje, ki se pa tukaj kaže deloma pristransko, deloma pa vidim v tem naglico in nedoslednost pri pisanju tega Pregleda.

Slodnjakova knjiga ponekod ne ustreza, ali delo in trud avtorjev je vsekako hvalevreden. Njegov Pregled je že doslej zbudil novo in vsestransko zanimanje za slovensko slovstveno zgodovino. Prav gotovo bo pa pobudil nove moči — ali pa vsaj pospešil že začeto delo — da se bodo lotile sestavljanja novih zgodovin slovenskega slovstva. In ta zasluga ni majhna!

Etbin Bojc

Knjige Slovenske šolske matice za leto 1934 (Konec.)

O članku I. Šegule moramo reči, da je v celoti dobro, jasno in točno nakazal stališče žene v sodobni kulturi. Strinjati se moramo z njenim optimističnim gledanjem (str. 63 zg. 65 sp., 66 zg. in sp. 67 sp. in zaključek!) glede kulturne probuje in uveljavljanja žene. Nekoliko mestoma moti premalo določna njena raba izrazov: enako, kakor... za enakopravno odn. enakovredno ter za podobno kakor, kar pa iz celote članka razberemo, ker se pisateljica določneje izrazi na str. 65: »Žena bo dosegla mojstrstvo le v ženskem duhu in le ob ženskem načinu dela.« Tudi ne moremo reči o ženi: »Predmet in produkt moške kulture je« (str. 64), kvečjemu, da je doslej stala pod vplivom moške kulture. 30% manjvrednost ženskega dela, ki jo ugotavlja pisateljica, opravičuje pravilno iz razvojnega vidika, a še bolj jo opravičuje nastroj (način) dela, ki je moški in mu zato žena ne more biti kos; iz tega sledi potreba po diferenciaciji ženskega dela, ki jo i pisateljica naglaša. Tudi »načelno« ne moremo reči, da je »ženi odprto vsako kulturno delo«, kvečjemu: vsako njeni duševnosti primerno... Tudi ne bo res, da bi imela »žena povečini višje notranje življenje kakor mož, ki dela mehanično« in to »Na temelju... latentne, poklicne zavesti« (str. 68 sr.), kajti če gre za individualnost doživljanja (avtonomnost, ki usposablja za abstraktivno in teoretično mišljenje), bomo pač prej to pripisovali možu, ki ni toliko vezan na hedonsko stran svojega življenja kakor mora biti žena radi materinske naloge svoje narave. Ta manjša snovno-doživljajska vezanost se zato pri možu na svoj način sprošča v duhovno smer, ki je nedvomno globinska. Pač pa zato možu nedostaje zdrave prirodne čustvene naivnosti in z njo zvezane posebne, le ženi dane razumnosti (inteligence), ki se močno razlikuje od moževe (nekako tako kot so si korelati: dinamičnost — statičnost, analitičnost — sintetičnost, izkustvena časovnost in spekulativna brezčasnost, ki pa ji je vendar bližji svet metafizike). Pisateljica navaja Sprangerja in R. Hofstätterja, s katerim sklene že z Rousseaujevim mottom preludirano razmerje med možem in ženo: »Paralela med materinstvom žene in duhovnostjo moža gre tako daleč, da se ti dve stvari na svoji najvišji stopnji skoraj prelivata druga v drugo.« — »Materinstvo, pravi Hofstätter, se na svoji najvišji stopnji preliva v moževo duhovnost. To se pravi: ti dve kvaliteti se na vrhuncu človeške dejavnosti krijeta.« (Str. 69.)

M. Senkovič je prispeval razpravo o otroku in knjigi. V njej je zajel nekako zahtevke moderne šole glede čitanja. Pravilno naglaša, da je treba predvsem pri otroku vzbuditi smisel in veselje do čitanja. Glavna skrb šole »je namreč, da vodi učenca tako, da so pri čitanju bolj aktivni, da sami

prodirajo do vsebine štiva, med tem ko je stara šola pri obravnavi šolskih beril otroke venomer imela na povodcu skrbno pripravljenih vprašanj, tako da jim je sproti spravljala s poti vse težkoče, ki so se pojavljale pri čitanju.« — »Po drugi strani pa s svojim suhoparnim, dolgočasnim, nezanimivim štivom v šolskih čitankah ni mogla v učencih zbuditi pravega veselja do čitanja.« (Str. 74.) »To je bil mnogokrat tudi vzrok, da so nekateri otroci čitanje sploh občutili kot tako neprijeten posel, da izven šole sploh niso nič čitali, ali pa so si iskali duševnega razvedrila v slabem štivu ali literarnem šundu, da po eni strani s tem zadostijo svojemu nagnjenju do senzacij in da si po drugi prihranijo vsak duševni napor.« — »Čitamo zato, da zvemo nekaj, česar še nismo vedeli« (str. 75). S tem pride do potrebe pravilne izbire knjige in navaja pri tem nove vidike hamburške reforme za umetnostnim principom, s katero v opreki naglaša, da moramo mladinsko štivo presojati v okviru celotne mladinske vzgoje. Mladinski spis naj bo prvovrstna umetnina, primerna otrokovi razvojni stopnji in naj krepí domovinski čút (jugoslovanstvo). »Vsekakor bi se moralo doseči vsaj toliko, da bi se učenci višje stopnje, seveda z uspešnejšimi metodami nego do sedaj, usposobili da bi znali kako literarno dragoceno, svoji starosti in svojemu doumevanju primerno knjigo razločevati od knjige, ki je literarno brez vrednosti, in da bi izven šole in po dovršeni šolski obveznosti gojili umetnost čitanja kot sredstvo za samoizobrazbo. (Str. 81.) Vendar: »Otroku ne smemo dobrega štiva vsiljevati, ampak vzgajati ga je treba tako, da slabo štivo sam odklanja.« — »Otrokov okus mora postati tako fin, da mu slabo čtivo sploh ne bo teknilo, da ga bo kot plehko stvar odklanjal in rajši segal po boljši duševni hrani.« (85 str.) V nadaljnjem navaja pisec misli o načrtni vzgoji k mislečemu čitanju in priporoča po vzorcu zahtevkov moderne šole posebne »čitalne beležke«, ki so res priporočljive ne le za šolsko ampak tudi za pošolsko dobo. Navaja pri tem tuje in domače slovstvo, ki spada k vprašanju mladinskega čtiva in zaključuje: »Če bomo mladino smotrno navajali na to, kako naj porablja čtivo za svojo nadaljnjo izobrazbo, če jo bomo usposobili za pravilno čitanje tudi v pošolski dobi, da si bo lahko čim več pridobila za svoje duhovno in čuvstveno življenje, če bomo znali v njej vzbujati tisti smisel, tisti okus in kritični takt, ki ga potrebuje tudi vsak drug odjemalec pri izbiri čtiva, tedaj smo storili mnogo, zelo mnogo, lahko pa smo prepričani, da bo tako vzgojena mladina tudi v poznejšem življenju rada čitala in da si bo izbrala predvsem tako štivo, ki bistri in krepí duha plemeniti srce in sprošča dušo, ki jo bo torej ščitila pred tistim umazaním štivom, ki vzbuja v človeku slabe instinkte.« (Str. 94.)

Milica Stupán je priobčila članek o »vzornem« otroku, v katerem skuša nakazati razliko v pojmovanju tega iz novovzgojnega stališča, ki »šteje vzornega otroka k težko vzgojljivim otrokom«. »Težko vzgojljivih otrok je dolga veriga. Prvi člen te verige, pozitivni pol je vzorni otrok; od njega pa gre korak za korakom navzdol, dokler ne pridemo do zadnjega člena te verige, do negativnega pola, do propalega in zločinskega otroka, ki je že čisto izgrešil »pravo pot«. (Str. 95 sp.) V nadaljnjem primerjanju »vzornega« otroka s težko vzgojljivim pa pisateljica zamešava nekatere psihološke tipičnosti. Najprej označi »vzornega« otroka kot »večinoma nesocialno bitje«, ki je človeški družbi »bolj na kvar nego na korist« (98 str.) in pri tem njegov duhovni egoizem zavrača popolnoma, postavljačoč v ospredje socialno usmerjenega otroka. Pisateljica slabo upošteva, da se je morda prav iz tega vzornega otroka razvil tudi poznejši vodilni mislec, umetnik, ozir. drugačna polna osebnost, za katero je v prvi individualni zavesti vedno naravna in značilna neka oddaljenost od drugih poprečnih sovrstnikov in vse tisto, kar izražamo z besedico »posebnež« i p. in se socialni ter solidarni čút zbudí šele kasneje, ko tako individualno usmerjeni otrok in mladostnik že obvlada uganke svojega bitja in svoje notranjosti, mimo katere topo raste povprečni, kolektivno usmerjeni otrok naše

dobe. Vse tisto stremljenje po »posebnem« bitju, ki je poklicano »igrati večjo vlogo kakor drugi« in makar tudi sem spadajoč ponos in zavest, »da pričakuje okolica od njih nekaj posebnega, da jih ima za bitja brez napak in senc« še lahko ni nič tako negativnega, če ima to stremljenje in pa ta zavest v otroku kako resnično osnovo in ni zgolj heteronomna sugestija staršev, ki bi šla res na račun otrokove domišljavosti ter oholosti. Saj bi nas mogle o taki posebni (individualni) psihologiji poučiti samo izpovedi velikih mož, ki so si samo v taki že v zgodnji mladosti občuteni razdalji in razliki do okolice izoblikovali — včasih celo v potrebnem boju z njo — močno lastno individualnost, ki na njej tako peša naš kolektivistični čas! Duhovni egoizem je v tem smislu pri otroku opravičljiv, samo paziti je treba, da se ne razvija individualistično (gl. letošnji »Popotnik«, št. 7—8 Gogalovo razpravo!), ampak res individualno. Duhovni individualizem pa se ni in se ne bo nikdar dal kolektivizirati, kakor bi to nekateri danes (Rusija!) radi videli; v tem se loči snovnost, ki je že po svojem bistvu kolektivne narave, od duhovnosti, ki gre in mora iti v individualnost, ker je edino ta preoblikovalka in stvarjalka na področju duhovne kulture človeštva! Teža ne bo nadomestila tudi nobena sodobna socialno-vzgojna smer, ki ne sme v skrajnost, ako naj ostane vodilna. Dvomili bi tudi, da »bolestno častihlepje« vzornega otroka, ki ga kaže s pridnostjo in vzornostjo, »poteka« iz »manjvrednosti« in nam to domnevo slabo »dokazuje« dejstvo, da so taki otroci zelo občutljivi, da niso nikoli v ravnotežju, da ni njihovo samoljubje kljub vsem uspehom nikoli potolaženo« (100). To je mešanica pojmov, ki psihološko ne morejo držati. Če se tak otrok zaveda, se prej zaveda svoje večvrednosti in ne manjvrednosti; taka občutljivost in duhovna ambicija gotovo ni še nič vzgojno slabega, ampak naravnost predpoda in zarodek bodoče kulturne dejavnosti, ki ne pozna mar brezbriznosti in duševnega počivanja ter otopelosti, do katere zavaja kolektivistična vzgojna smer povprečnega, individualno neosveščenelega otroka. Ker pisateljica ne loči te individualne smeri, zveni malo čudno na str. 100 njeno razlikovanje med vzornimi in »vzornimi« otroki: »Za določevanje, da li je otrok resnično vzoren, ali pa če je treba dati njegovo vzornost v narekovaj, imamo točno znamenje, ki nikoli ne vara in nikoli ne odpove (?): otrokovo razmerje do njemu enakovrednih in enakopravnih, n. pr. do bratov in sester, vrstnikov in tovarišev, in dalje do onih, ki so nižji od njega in bolj pomoči potrebni, n. pr. manjši otroci, reveži, živali.« — »Kakor hitro pa imamo opravka z otrokom, ki je vedno bolj sam in ki ne najde pravega razmerja do svojih tovarišev in do onih, ki so nižji od njega, katerega hvalijo samo oni, ki so nad njim, učitelji, starši in drugi odrasli, moramo vzornost takega otroka gledati z nezaupanjem. Usoda takega otroka je ta, da je sicer občudovan, a ne priljubljen, da mu potekajo otroška leta samotno, brez veselja, brez prijateljev.« No, praktične izkušnje iz individualne psihologije bi tu najbrž ne začrtale tako enostavne meje, dasi lahko pisateljici pritrdimo, da je stara šola v svojih izrastkih res precej vzgajala takega puhlega in nepristnega človeka, a tudi ne v s e s p l o š n o. — Tudi na str. 105, kjer navaja pisateljica, »da se odličnjaki in vzorni učenci redkokdaj dvignejo tako visoko, kakor to pričakujejo drugi po njih mladostnih uspehih, ampak da utone večina od njih v povprečnosti in sivi vsakdanjosti,« nas moti pojem neomenjenega aktivnega pa pasivnega tipa učenca, ki prav za prav že odloči navadno i o šolskem uspehu; in vendar ne moremo reči, da bi aktivni tip učenca bil hkratu stari vzgoji tip vzornega učenca, ampak prej pasivni tip, ki pa gotovo z odličnjaštvom — zlasti v novi vzgoji — nima mnogo skupnega, ker se v šolski dobi tak učenec, ki postane lahko kasneje vodilna osebnost (ali naj bo to le izjema?!), ne razživi s svojo — n. pr. fantazijsko — nadarjenostno usmerjenostjo, ki jo razumarska šola res morda še premalo upošteva. Končno poda avtorica še nekaj misli, kako bi se vzgoja »vzornega« otroka preprečila.

Dr. J. Bezjak nas seznanja z nekdanjim zelo zanimivim načrtom organizacije pedagoškega seminarja na II. drž. gimnaziji v Ljubljani in profesorske kandidature.

Dr. Valter Bohinec, *Geografija sodobne Evrope*, 1. snopič, obsega 108 strani, a obeta postati po svoji novodobni geološki metodi, ki se je s pridom avtor poslužuje, najboljši zadevni priročnik za zemljepis Evrope, kar smo jih imeli dosedaj. Veliko pažnjo posveča namreč opisom slovanskih dežel in zlasti še opisu naših domačih tal. Splošnemu opisu evropskega kontinenta, razdeljenega na več poglavij, kakor: Ime in pojem, meje, velikost in lega, Vodoravna oblikovitost, geološka zgradba in površinske oblike, Vodopisne razmere, Podnebje, Rastlinstvo in živalstvo, Prebivalstvo z zgodovinskim razvojem, Rase in narodi, Verstva, Države, Naseljenost in gostota prebivalstva, Gospodarstvo in promet, Pokrajnopolna razdelitev, ... in obsegajočega 50 strani, dodaje namreč v pričujočem snopiču opis južne Evrope s poglavjema: Balkanski polotok in potem posebej Kraljevina Jugoslavija z opisom njene lege in meja, obale in členovitosti, goropisja in vodopisnih razmer, ... na ostalih straneh snopiča. Ob koncu pa pridaja na platnicah še potreben pregled geoloških vekov in formacij, ki bo, četudi brez navedbe vsaj približnih, dosedaj znanstveno dognanih časovnih medsebojnih distanc, kaj dobro služil v razvojno orientacijo vsakomur. Tekst pa ponazorjejo različne slike, kakor: Površina kontinentov in oceanov, ki dobro prikazuje vso majhnost Evrope z njenimi komaj 10 milijoni km² proti 510 milijonom celotne zemske površine, dalje za razvojno orientacijo dragocen tektonski zemljevid Evrope (z mejami Arhevrope, prvotnim jedrom kontinenta, Paleoevrope, nastale v starejšem paleozoiku, Mezoevrope, nastale v mlajšem paleozoiku ter četrte Neoevrope, nagubane v mezozoiku in terciaru, obsegajoče pretežni del južne Evrope), nakar sledi opis ledene dobe. Podnebje pojasnjuje skica temperature in padavin okrog Valencije, Prage, severne Švedske, Kazanja in Neapolija, poljedelske pasove pa posebna sličica Evrope z označbo meja žit, ki uspevajo v njej. Poučna je tudi slika o prirastku prebivalstva v desetletju 1920—1930. Južnoevropske in naše kraje pa pojasnjujejo slikoviti posnetki: jugoslovansko-italijanska meja med Sušakom in Reko, otočiči pred Solto, Boka Kotorska z lovčenske ceste, Triglav s Škrlatice, Logarska dolina, Celovška kotlina, Ljubljanska kotlina, Škrapljer pri Crkvicah pod Orjemom, Županova jama, podolje Soče z Gorico, Lička Plješevica, Glamoč, planina Hranisava pri Sarajevu, Šareni pasovi v Durmitoru, kanjon reke Tare, skupina Koraba, Ohridsko jezero z Ohridom, Perister, Kosovo pri Prištini, Železna vrata na Vardarju, Veliki Kazan, Trem v Suvi planini in Niška kotlina, nižavje pri Beogradu, Donavsko podolje pri Apatinu, Vrdnik v Fruški gori ter Zagorje.

Knjiga je pisana izredno jasno in se čita kot zanimivo predavanje. Dijaštvu kakor izobraženstvu sploh bo nudila dober vpogled v vsa vprašanja, ki zadevajo zemljepisne razmere v Evropi.

Dr. Karel Ozvald: *Prirodoslovna in duhoslovna smer psihologije s pedagoškega vidika*. Priročna pedagoška knjižnica, zvezek X. Neutrudni naš pedagoški znanstvenik in urednik SŠM nam je i letos podal prav dobrodošlo, 68 strani obsegajočo knjigo pod tem naslovom. Marsikateremu izobražencu, zlasti pa učitelju, ki mu je namenjena v prvi vrsti, bo prav dobro služila za orientacijo po novejšem pedagoškem ter psihološkem področju s svojimi aktualnimi poglavji (Psihologija in pedagogika, Delovno torišče in kulturni pomen psihologije, Možnosti in meje, »Prirodoslovna« psihologija, Pedagoški pomen »prirodoslovne psihologije«, psihoanaliza, individualna psihologija in Pedagoški pomen obeh, »Duhoslovna« psihologija, Oblike ali sistemi kulturnega življenja, Vrašcanje mladega rodu v kulturno življenje naroda, Pedagoški pomen »duhoslovne« psihologije, Sinteza), za katera avtor navaja

na koncu knjižice izbor zadevne najsodobnejše literature. Prav na kratko bi posneli vsebino naštetih poglavij: Pedagogiki in njenemu prizadevanju je psihologija najboljša svetovalka, kajti ona utira pot do »plodovitih momentov« v človeku. Iz tega tesnega medsebojnega odnosa se odceplja raziskovanje »pedagoške psihologije« in »psihološke pedagogike«. — Različni vidiki ozir. vrste psihologij so: A. Normalna psihologija. I. Individualna ps. poedinca, človeka (Obča, sistematska ps. odrasleca, Ps. starostnih dob in »genetska« ps., Diferencialna ali ps. dušev. razlik s tipologijo, ozir. karakterologijo ter »življenjsko ps.« in psihografijo) ter ps. živali in primerjajoča ps., II. Socialna (kolektivna) ps. (s ps. socialnih enot, praktično ps. ali psihotehniko s pedagoško in kriminalno ps., Ps. »kolektivnih« individualnosti, Kulturno ps.). — B. Patopsihologija (p. duš. manjvrednosti, Ps. izpremenjene duševnosti, Ps. bolne duševnosti. — Ves duhovni razmah zapadnoevropskega človeštva sili tudi psihologijo, da »revidira« dosednji način dela: predmet, metodo, cilj. V vrvežu novih psihol. teženj se kažeta dva velika in globoko zakoreninjena pravca: »Prirodoslovne« in »duhoslovne« psihologije. Prirodoslovna ps. je kakor fizika duševnega življenja ali psihološki prirodopis človeka in kot empirično-eksaktna veda proučuje duševni skelet človeka (oblike, vrste, število, funkcije doživljanja). Zato se ta eksperimentalna smer ps. imenuje tudi »funkcijska«, ker jo zanima le obča oblika, v kateri funkcionira naša duševnost. To je najstarejša smer znanstvene ps. z več kot polstoletno preteklostjo. »Psihologija globine«, ki proučuje podzavestni del duše, je bil za to klasično psihol. smer nemogoč pojem. Vendar ta psihologija lahko vzgojniku prav dobro služi s proučevanjem različnih vrst našega doživljanja, dočim jo duhoslovna smer dopolnjuje z raziskovanjem celotnega človeka do objektivne kulture. — Psihonaaliza je prva ločila — s Freudom — zavestni »jaz« od podzavestnega »nekaj« z naukom o »pregonu« doživetja v podzavestno sfero duše. Morda gre tu največ na račun pomanjkanja prave erotične »kulture«. Kot psihiatrična metoda je nekak moderni nadomestek za izpoved in dušebrižje. A s trditvijo, da je vse kulturno življenje le »sublimat« bioloških pragonov (spolnega), je izgubila mnogo pristašev. — Individualna psihologija pomenja drug pravec, ki ga zastopa Adler, naglašajoč socialno okolje. Podčrtava celotnost napram enostranskemu motrenju človeka in neko stalno usmerjenost do življenja, ki si jo otrok ustvari v prvih letih, ter smatra telesno-duševno konstitucijo, podedovano po starših in prednikih, kot brezpomembno za razvoj značaja. Vendar se preveč ustavlja ob »vplivoslovju« ter premalo uvažuje »tvoriteljsko svobodo«. — Obema tema smerema gre priznanje, da prinašata mnogo novih, pedagoško važnih spoznanj za motrenje duševnega sestava človeka. — Kot reakcija na prirodoslovno smer si je vzela duhoslovna psihologija celotno doživetje, totalnost duše za izhodišče. Podobno prirodoslovni tudi duhoslovna ps. danes še ni zaključena. Duhoslovcu pa je potrebna duhovna širina in zrelost (genialnost gledanja). Kdor hoče povsem doumeti dejanje in nehanje človeka, mora upoštevati to smer. Za to smer s »kulturno-pedagoškim« pravcem je največ storil Eduard Spranger. V tem pomenu pojmuje vzgojo tudi Th. Litt kot »neprestani soodnos med objektivnim duhom (kulturo) in pa med prihajajočo generacijo, ki vedno znova hoče teh in teh vrednot«. — Sinteza obeh bi se kratko glasila: Prirodoslovna in pa duhoslovna psihologija je dvojevrstno znanje o psihološko-antropološki strani »človeka«. To faktično ni dvoje »psihologij«, temveč le dvoje različnih vidikov, »aspektov« za motritev psihične strani človeškega bitja in žitja. Nobeden nima monopola, da bi bil edino pravilen. — Pod posebnim poglavjem podaja avtor še pregled šestorice shematskih oblik, v katerih se odigrava konkretno življenje duhá, v izvlečku po Sprangerjevi knjigi »Lebensformen«. (1. Gospodarski. 2. Znanstveni. 3. Estetski. 4. Gospodovalni. 5. Socialni. 6. Verski človek.) Vsaka teh oblik je »tip«

človeške kulture in zase avtonomna njena panoga. V naslednjem poglavju pa vse te smeri zasledujemo na otroku ozir. mladostniku. To dvojje poglavij s svojo zaključeno vsebino nekoliko pretrga — kakor tudi onidve o psihoanalizi in individualni psihologiji — naslovno vsebino knjige in bi morda bolj sodile kot dodatek k njej na konec, čeprav tvorijo nekak prehod k duhoslovni psihologiji in je avtor z njimi gotovo ustregel učiteljstvu, ki mu literatura o teh aktualnih psiholoških smereh in pogledih ni pri roki. — Jezik je izredno sočen, jasen in kaže veliko skrbne izglajenosti ter čuta za naš izraz, kar se pri nas malokomu posreči pri podajanju slične znanstvene vsebine širšemu krogu izobražencev.

Tako smo pregledali letošnji knjižni dar Slovenske šolske matice. Reči moramo, da se malokateri založbi pri nas posreči nuditi tako izbranega čtiva za primeroma majhno odškodnino naročnine. Zeleti bi bilo, da bi tej svoji matici ostalo učiteljstvo zvesto i za naprej kljub težkim časom, ki jih preživljamo. Naj bi se krog njenih članov še povečal, saj je to naša poklicno-strokovna ustanova, ki hoče skupno z nami služiti — naši kulturi!

Beleške

† MARIJA LUŽAR

Dne 6. septembra je umrla soproga našega g. urednika, gospa Marija Lužar. Pokojnica je bila zvesta sotrudnica in družica svojemusoprogu, svojim otrokom pa najboljša, nadvse skrbna mati in vzgojiteljica.

V pokojnici je bila utelešena najvišja sponobnost dobre krščanske gospodinje in matere; zlatila je z vedrino svoje plemenite duše dom in okolico, osvajala s svojo ljubeznivostjo zaupanje vsakogar in bila s svojo prekrasno potezo značaja, zvestobe, vernosti in bogoljubnosti najpopolnejši vzor krščanske matere in žene, použivajoč se kakor sveča za otroke in dom.

Njej, ki je bila skozi vse svoje življenje požrtvovalna, velikodušna ter je sočuvstvovala z vsemi trpečimi, bodi Gospod plačnik in daj njeni plemeniti duši večni mir in pokoj!

E. D.

Zahvala učiteljstvu Slomškove družbe. Gospod Ivan Štrukelj, predsednik Slomškove družbe, je prejel po gospodu ministru dvora od Nj. kralj. Visočanstva kneza-namestnika zahvalo na toplih iz-

razih udanosti Nj. Visočanstvu in kraljevskemu domu z občnega zbora slovenskega učiteljstva, ki je včlanjeno v Slomškovi družbi.

Kako pojmuje jugoslovanski narod in jugoslovansko edinstvo. (Iz govora dr. M. Natlačena v Komendi dne 11. avgusta 1935.)

Ko govorimo o slovenstvu, je predvsem treba, da smo si na jasnem glede pojma jugoslovanstva, zlasti, kako mi pojmuje jugoslovanski narod in tako zvano jugoslovansko narodno edinstvo.

Predvsem je treba, da strogo ločimo pojem jugoslovanskega naroda v državnopravnem, političnem smislu od jugoslovanskega naroda v etičnem, kulturnem smislu.

Jugoslovani v državnopravnem, političnem smislu smo vsi, ki smo državljani Jugoslavije, Slovenci, Hrvati, Srbi, pa tudi Nemci in Madjari; vsi jugoslovanski državljani skupaj tvorimo jugoslovanski narod v političnem smislu.

Jugoslavijo smatramo mi Slovenci kot svojo narodno tvorbo, svojo lastno nacionalno državo, zato pa se zavedamo tudi dolžnosti, da njeno varnost, njeno celoto in njeno nedotakljivost branimo proti vsakomur, ki bi jo ogražal, in tudi v vseh njenih delih, kjerkoli bi bila ogrožena. Naša skupna hiša je in težko si je misliti hišo, ki se ji en del poruši,

odtrga. Tej svoji dolžnosti dosledno hočemo tudi v svojem narodu vzgajati pravo pojmovanje državljskih dolžnosti.

Narodno edinstvo ali jugoslovanski narod v etičnem, kulturnem smislu pa pojmuje tako:

Srbi, Hrvati in Slovenci so tri narodne edinice, ki ima vsaka svoje osobine, ki se morajo spoštovati in gojiti v jezikovnem, kulturnem ter v vsakem drugem pozitivnem pogledu, v uradovanju, v javnem življenju sploh, zlasti pa na šolskem polju in to v okviru ideje višje jugoslovanske skupnosti. Slovenci nismo s Hrvati in Srbi vključeni v en državni organizem samo juridično, marveč nas vežejo tudi notranje vezi skupnosti, pripadnosti eni družini s skupnim domom in skupnim stremljenjem.

V okviru pojmovane skupnosti — državne in narodne — imajo vsi trije narodi, ki tvorijo tri komponente jugoslovanske narodne skupnosti, pravico do svobodnega kulturnega izživljanja in razvoja, kakor zlasti gojitve svojega jezika, narodnih posebnosti in svojih ustanov.

Dosledno tem načelom odklanjamo in obsojamo vsako hegemonijo drugega nad drugim; ne zahtevamo Slovenci zase v tej skupnosti nikakih privilegijev na škodo drugih, a odklanjamo tudi morebitne zahteve drugih po privilegijih, ki bi bili na našo škodo. Treba je, da se med nami uveljavi popolna ravnopravnost — v verskem, političnem, kulturnem in gospodarskem pogledu, ker se drugače ne more ustvariti popolno in iskreno zaupanje med Srbi, Hrvati in Slovenci, a brez takega medsebojnega zaupanja tudi ne more biti uspešnega harmoničnega razvitka nacionalno-državne celote.

Tako torej pojmuje mo mi jugoslovanstvo, po teh načelih hočemo tudi v bodoče, tudi v novi kombinaciji delati za državo in slovenstvo.

Ko smo se l. 1918. zedinili s Hrvati in Srbi v eno skupno državo, nismo tega storili zato, da bi se odrekli svojemu slovenskemu jeziku in svojim slovenskim osobinam; storili smo to, da bi v bratski skupnosti s Hrvati in Srbi postali močnejši, da bi slovenstvo vsestransko oja-

čili. Tudi danes stopamo v ožjo politično zvezo z namenom in v prepričanju, da bomo s tem uspešno služili tudi slovenstvu.

»Naša spominska knjiga«. V Avstriji izdajajo za šolsko mladino ilustriran list »Jung-Österreich«. (Naslov: Jung-Österreich, Innsbruck, Innrain Nr. 27.) V 7. št. letnika 1935 prinaša list članek »Unser Merkbuch«, ki bi utegnil zanimati tudi naše vzgojitelje mladine. V članku stoji: »Mlado-Avstrijec! Ti, kot bralec tega lepega časopisa, veš čisto natančno, po kateri poti moraš iti, kaj naša ljuba domovina od tebe hoče, katere naloge moraš izpolniti. Ko je naš spoštovani zvezni kancler dr. Schuschnigg dne 10. dec. 1934 govoril srednješolcem v Inomostu, je vsem Mlado-Avstrijcem zopet povedal, kaj imajo storiti. Jasno in nedvoumno ti je s tem začrtan tvoj dolžnostni krog: »Vi se morate učiti, posebno nemščino in zgodovino!« Tako je med drugim rekel, in te besede veljajo tudi zate. Kako se moreš praktično učiti nemščino in zgodovino, tako da boš še v starosti imel veselje nad tem delom? Glej, to ni tako težko. Poskusi sam postati pisatelj zgodovine. Seveda ne mislim, da moreš spisati svetovno ali domovinsko zgodovino, marveč napravi si spominsko knjigo (Merkbuch).

Kaj naj vsebuje tvoja spominska knjiga? Najprej vse, kar zadeva tebe in tvoje najbližje sorodnike. Glej, mnogo vidiš in doživiš tekem šolskega leta in v počitnicah; delaš načrte, se s prijatelji razgovarjaš o ročnih delih (Bastelarbeiten«, ta so upeljana na vseh avstrijskih šolah: osnovnih, glavnih in v nižjih razredih srednjih šol; otroci delajo iz papirja škatle, izrezujejo modele iz lesa, napravljajo iz ilovice pepelnike in drugo, izdelujejo lesene zaboje, stojala za cvetlične lonce, izrezujejo podobne živali, hiš, vasi, vežejo knjige itd.), o književnosti, glasbi in slikarstvu, napravljaj izlete in potovanja ali pa ti pripovedujejo doživetja drugih. Vse to zapisati se mi zdi prav tako važno, kakor so zapiski dohodkov in izdatkov dobrega trgovca.

Po tem moraš začrtati v spominsko knjigo tudi usodo svoje družine. V šoli

se moraš mnogo učiti o cesarjih in knezih, o vojskovodjih in o drugih velikih ljudeh. To se spodobi, a ravnotako se spodobi, mogoče še bolj, da veš, kaj so storili in doživeli tvoji starši in predniki. Vem že, da kot Mlado-Avstrijec ne spadaš med one, ki niti ne vedo, kako se je imenoval njihov ded, kaj je bil in kako je živel. Mnogo dečkov in deklic je, ki komaj še vedo, kje so njihovi starši hodili v šolo ali da se je njihov oče boril v svetovni vojni, pač pa vedo, da so Mauri pred mnogimi stoletji ustanovili v Španiji veliko državo. No, kaj je v obeh slučajih važnejše, da veš? Sodi sam! Daj si torej pripovedovati od svojih staršev iz njihove mladosti; oče naj ti pove, kaj je doživel v vojni, v ujetništvu kako je zaslužil svojo kolajno za hrabrost, mati naj ti pove nekaj zgodb starih staršev; gotovo bo rada storila. Vse to potem spada v tvoj zapisnik. Pri tem ne smeš pozabiti zaznamovati rojstev, smrtnih slučajev, porok, slavij, bolezni v družini. Zapiši tudi, kaj delajo tvoji starši, kaj se dogaja v vaši hiši in kaj se sicer še zgodi v vaši družini. Tako postane tvoja knjiga mala družinska zgodovina in pri priložnosti moreš iz nje najprej brati.

Pri tvojih sprehodih in izletih gotovo marsikaj vzbuja tvojo pozornost zunaj v naravi, kar moreš zapisati v svojo spominsko knjigo. Ali ni n. pr. spomina vredno, če decembra najdeš trobentico, če vidiš posebno velik zvezdni utrinek ali če poleti na gorah zaideš v megleno morje? Tudi kmet zapiše v svojem koledarju, kdaj je sejal rž, kdaj mu je slana napravila veliko škodo, v katerem letu so posebno nastopili majski hrošči itd. Na sličen način napravi v svojem zapisniku.

Sedaj pa še nekaj. Zbiraj narodno blago. Zapisuj to v svojo spominsko knjigo. Ljudske šege in običaje, narodne pesmi. Zapiši, kako ljudstvo na kmetih praznuje cerkvene sejme ali žegnjenja ter posvetna slavja. Zapisuj pripovedke, ki jih slišiš med ljudstvom in zgodovinske vesti. Opiši tudi svojsko hišno opravilo, orodje, nedeljsko in delavniško obleko, kakor tudi razne jedi vaščanov.

Mogoče boš rekel: »Tega ne znam, moje naloge v šoli so vedno slabe, nimam lepega sloga. Ne, ne, taka spominska knjiga, to ni nič za menel!« Tu ti moram povedati malo, a resnično zgodbo.

Pred približno 200 leti je živel v Švici reven kozji pastir, iz katerega je pozneje postal prav tako reven tkalec. Ta mož, ime mu je bilo Bröcker, je pisal spominsko knjigo o svojem burnem življenju. To knjigo si je pisal za svoje stare dni, ne da bi pri tem mislil na druge; kljub temu ali morda ravno zaradi tega se knjiga še danes mnogo čita in občuduje radi njenega priprostega izraza. Imenuje se: šivljenje in dogodivščine ubogega moža v Tockenburgu (Leben und Abenteuer des armen Mannes in Tockenburg). Ta ubogi tkalec ni nikdar obiskoval šole v našem smislu. Pisal je priprosto s čisto navadnimi besedami, kakor so mu prišle v glavo, kar je mislil in doživel.

Stori tudi ti tako kakor ta Urh Bröcker in videl boš, da gre lažje nego si misliš. Kupi si zvezek ali nekaj pol papirja, ki jih boš pozneje zvezal v knjigo in začni pisati. V začetku piši vse, kakor ti pride na misel. Ko boš popisal nekaj listov, si boš sam začel prizadevati, da bi bilo v tvojih zapiskih več reda in polagoma bo prišel red kakor sam od sebe. Pri vsakem zapisovanju napravi datum! Ne išči dolgo posebno lepih, izumetničenih besed, marveč pripoveduj priprosto, kakor bi pripovedoval svojim staršem ali prijateljem! Ostani tudi vedno pri resnici! eč tvoja pisava ni posebno lepa, naj ti to ne greni dela, prizadevaj si zgolj, da bo lahko čitljiva! Če znaš slikati, opremi knjigo tudi s slikami!

Ko boš nekaj časa pisal svojo spominsko knjigo, boš imel pri tem vedno večje veselje in zadovoljstvo. S svojim delom boš prispeval k domoznanstvu. In vedno bolj boš vzljubil svojo domovino in njene prebivalce ter našo krasno nemško materinščino! V. Č.

Abesinska modrost. Pesmi so nasmeš Boga. — Beli možje imajo črne duše. — Z dobro puško najbolje kupuješ.

I. internacionalni kongres za znanstveno filozofijo. Za povzdigo eksaktne filozofije se je vršil letos v dneh od 15. do 23. septembra I. internacionalni kongres za znanstveno filozofijo v Sorbonni.

Pripravljalni odbor za ta kongres se je zbral lansko leto v Pragi, v katerem so sodelovali odlični znanstveniki, ki so izdali več del čiste filozofije in logike. Na ta kongres so bili povabljeni odlični znanstveniki-filozofi iz najrazličnejših držav: Carnap (Praga), Frank (Praga), Joergensen (Copenhagen), Lukasiewicz (Varšava), Morris (Chicago), Neurath (La Haye), Reichenbach (Berlin), Rougier (Besançon), Schlick (Dunaj), kateri so se med drugim kongresa udeležili in razvili na njem pester program filozofskih problemov, med katerimi sta se zlasti odlikovala filozofa Bertrand Russell in Federigo Enriques. Jugoslavija na tem kongresu ni bila zastopana. (Journal des Debats, 13. sept. 1935.)

Reforma srednje šole in učnih knjig v Avstriji. V Avstriji se je izvršila reforma vsega srednjega šolstva. Realna gimnazija se odpravi, vzpostavi pa se zopet klasična gimnazija, tako da srednje šolstvo obsega samo staroklasični humanistični tip. S tem so končani vsi viharni poizkusi zadnjih let, ki so klasične gimnazije spreminjali v realne z različnimi smernicami. Klasična gimnazija se je izkazala izmed vseh dosedanjih poizkusnih tipov šolstva kot še najbolj zanesljiva oblikovalka učenčevih psiho-duhovnih sil, značaja in nrvnosti.

Avstrijsko zvezno ministrstvo je izdalo odlok, da se mora vsa vzgoja postaviti na versko-nravno podlago.

V tem pravcu se morajo spisati tudi nove učne knjige. Za to šolsko leto naj veljajo še stare učne knjige, dočim morajo za prihodnje šolsko leto že biti pripravljene nove učne knjige. Nov učni načrt — nove učne knjige. Snov v učnih knjigah mora biti izbrana in etično zajeta, tako da se bo ta versko-nravna vzgoja javljala v vsem čuvstvanju, mišljenju in delovanju ter v vsem tudi ustrezala sodobnim socialnim potrebam, gojila pa

tudi domovinski čut in rodoljubje. (Wiener neueste Nachrichten, 15. IX. 1935.)

Nov učni načrt za srednje šole v Avstriji. Leta 1927 je dobila republika Avstrija prvi srednješolski zakon. Z odredbo od 27. marca 1934 je začel zvezni kancler Šušnik z reformo srednjih šol in določil učne načrte s posebnim ozirom na razširitev jezikovnega pouka. Letos, dne 10. julija, so bili objavljeni dokončni učni načrti. Osemrazredna realka iz l. 1927 je ostala kot pedagoška podlaga za tehniško izobrazbo. Humanistična gimnazija je bila postavljena v prvotno obliko in razveljavljene so bile prejšnje omejitve jezikovnega pouka. Ženske srednje šole so deljene na dve tipi, na gornji licej (Oberlyzeum) in žensko gornjo šolo (Frauenoberschule). Realne gimnazije so sploh odpravljene. Te gimnazije imajo od drugih samo to razliko, da odpade grščina in stopi mesto nje kak živ jezik. Ker odpade tudi opisna geometrija, bo s te gimnazije težko priti na tehniško visoko šolo, zanje je ostala samo še realka. V gimnaziji bo tedaj zopet osem let pouk v latinščini in šest let v grščini. V peti gimnaziji pride še pouk kakega živega jezika. V realnih gimnazijah se prične s tretjim razredom angleščina, v petem francoščina in italijanščina. V realkah bo zopet francoščina ali italijanščina in sicer takoj s prvim razredom, v petem razredu pa angleščina. Ugodno bodo vplivale pri učnih nalogah razne temeljite opombe kot vrsta važnih pedagoških migljajev. — Posebno novost obsegajo učni načrti za predvojaško vzgojo v vseh razredih. Pri telovadbi se bo pet do deset minut na uro vršila vežba posameznika in strnjenih oblik od voda do kompanije. Pri matematiki in fiziki bodo imela važnost vojaška vprašanja, v fiziki sestava posameznega orožja, v kemiji pa problemi o strupenih plinih. Za deklice bo seveda tega nekaj manj. Pri vseh predmetih ima močan poudarek nravno-verska in domovinska vzgoja. Vse vzgojno delo je usmerjeno, da lahko izobrazuje versko prepričanje in

mišljenje. Sestava učnih načrtov je s tem zakonom zaključena in v njih leži obsežno organizatorično delo. V vseh sestavah teh načrtov leži nepregleden trud, da hoče dečku dati poleg strokovne izobrazbe one vrednote, ki osebno veče oblikujejo kakor vse strokovno znanje. Posebnost je tudi v tem, da je uvedena v srednje šole filozofija, za ženske pa »Žena v družini in državi«.

F. F. L.

Italijanska šolska terminologija. Ta se loči od naše. Gimnazija je naša nepopolna ali nižja gimnazija s 5 razredi; licej-gimnazija je popolna klasična gimnazija; znanstveni licej je realna gimnazija; tehnični zavodi so realke in druge strokovne šole in akademije, obrtne, trgovske in druge. Naše nadaljevalne in meščanske šole se imenujejo šole, ki uvajajo v poklicno življenje in imajo tri smeri: poljedelsko, obrtno in trgovsko.

Preizkusna doba za ameriškega učitelja. V Newyorku je urad »Board of Examiner«, ki določa namestitve učiteljev. Ta urad je zopet obnovil staro odredbo, da mora vsak novi učitelj do služiti triletno preizkusno dobo. Lahko je brez nadaljnega odpuščen v tej dobi, ako mislijo predstojniki, da ni pokazal onih lastnosti značaja, osebnosti in politične zanesljivosti, kakor se zahtevajo od učitelja. Pokazati mora tudi zvestobo do vladajočega družabnega reda.

Skrb občin v Nemčiji za otroški naraščaj. Občina Mittenwald je objavila za nepremožne družine z obilnim otroškim blagoslovom tole olajšavo: »Družine s 6 in več dedno zdravimi otroki izpod 16 let so do nadaljnega oproščeni vseh občinskih davkov.« — Tako hoče občinska uprava dvigniti število rojstev.

Krajevni leksikon Dravske banovine. Meseca decembra t. l. izide v Ljubljani s pomočjo in pod zaščito kr. banske uprave Dravske banovine v Ljubljani »Krajevni leksikon za področje kr. banske uprave v Ljubljani«. Delo, pri katerem sodeluje 18 profesorjev-znanstvenikov in bo unicum na slovenskem književnem trgu, bo obsegalo vse krajevne znamenitosti (geografija, zgodovina, cerkvena umetnost, folkloristika, flora, favna, gospodarstvo, številčni in

drugi uradni podatki) sleherne vasi naše banovine. Leksikon bo obsegal štiri dele. I. del: Kulturni del, ki bo najzanimivejši, bo razdeljen po strukturi administrativno-politične razdelitve Dravske banovine po najnovejši komasaciji občin (25 srezov in 4 avtonomna mesta) z vsemi občinami, pod katerimi bodo razvrščene vse vasi in zaselki s številčnimi podatki prebivalstva, s podatki o pripadnosti vasi k pristojnim oblastem oz. uradom, kilometrska oddaljenost od vasi do pristojnih oblasti. Za tem bodo sledili znanstveni in kulturni podatki pri vseh krajih (okoli 7000 vasi, trgov in mest in ok. 4500 zaselkov). Vsak srez bo imel tudi svojo zemljepisno karto (dvo-barvno) v merilu 1:100.000. Za splošen pregled geologije, mineralogije in petrografije bo prinesel krajevni leksikon prvo geološko karto, ki jo izdeluje vseuč. prof. p. Janez Žurga. — II. del: Kulturno-gospodarska revija bo obsegala zgodovinske, statistične in gospodarske opise vseh industrijskih podjetij, zgodovinsko in gospodarsko pomembne trgovske hiše, veleposestva z gradovi in vse druge važne institucije v Dravski banovini. — III. del: Trgovina, obrt in industrija. V tem delu bodo objavljene vse industrije, vsi trgovci in obrtniki iz vse Dravske banovine s kratkimi pojasnili in opisi. — IV. del: Registri. Ta del bo obsegal vse vasi, zaselke, trge in mesta po abecednem redu z navedbo strani; dalje sezname vseh občin, pošt, župnih uradov, železniških postaj, davčnih uprav, vseh osnovnih, meščanskih, strokovnih in srednjih šol, žandarmerijskih stanic itd. Priložena bo tudi pregledna topografska karta Dravske banovine. — To bo pravi »moderna Valvasor«, ki bo imel okoli 1200 strani v velikem kvart-formatu. Toplo ga priporočamo, da si ga nabavi vsak učitelj in učiteljica, saj mu bo služil kot izvrsten pripomoček pri domoznanskem pouku. Vsaka šola ga mora imeti. Naroča se pri upravi: »Krajevni leksikon«, Ljubljana, Tyrševa c 1/III, in stane v subskribciji vez. Din 450.— Za učiteljstvo plačljivo tudi v obrokih! — F. E.

